

”Samverkan är dagens mantra inom all offentlig verksamhet”

En jämförelse mellan två samverkansmodeller

Författare: Emilie Anderson Åhlfeldt
Sarah Hall

Socialhögskolan vid Lunds Universitet
SOPA63
Ht-09

Abstract

Author: Emilie Anderson Åhlfeldt and Sarah Hall

Title: "Cooperation is today's mantra within the public sector." - A comparison of two cooperation models.

Supervisor: Martin Olsson

The aim of this study is to compare the implementation process and adoption of two cooperation models, used by public organizations to coordinate the work with children's mental health, by comparing the views of the management with the views of the staff, within children's psychiatrics, school and social services. The study was based on interviews with eight people from the management and a questionnaire answered by 53 people from the staff. In this study four people from each model, representing the mentioned public organizations and the project leader have been interviewed. Five themes were identified and discussed. These were: the history and background to the development of the two cooperation models, the substance and target group of each model, the management and staffs views for each respective implementation process, if the models have been evaluated and if there are any statistics of the use of each model and also which results the cooperation models have generated, and finally which possibilities and obstacles the models may bring. To analyze these themes we have used a model and a concept from the new institutionalism theory, within organizational analysis, and an implementation theory. At the end of our essay we present that there is an agreement between the management's and the staff's views on how the implementation has been done, to what extent and who has been in charge of it. However there seems to be a disagreement between the management's and the staff's experience concerning how the cooperation models are followed. Our study shows that the management believe that cooperation has increased and is more effective since the introduction of the models. Here the results between the staff from the different models differ. The general opinion of the management and staff, according to our study, is that cooperation is something that brings a lot of possibilities and better chances for the target group.

Keywords: Cooperation, cooperation models, mental illness, implementation.

Nyckelord: Samverkan, samverkansmodeller, psykisk ohälsa, implementering.

Förord

Under praktikterminen väcktes vårt intresse för samverkan mellan olika verksamheter som har samma målgrupp. Efter utbyte av reflektioner kring de erfarenheter vi fått med oss från våra respektive praktikplatser beslutade vi oss för att djupare uppmärksamma de modeller som används i arbete där samverkan krävs.

Många personer har ställt upp för oss under den här hösten, vilket bidragit till att denna studie har gått att genomföra. Vi vill nu tacka dem. Ett stort tack till de personer som tagit sig tid att ställa upp på intervjuer och att fylla i enkäter. Ännu ett tack vill vi rikta till Lars Wahlgren som engagerat hjälpt oss med den statistiska delen av vår uppsats. Avslutningsvis vill vi tacka vår noggranne och rättframme handledare Martin Olsson som kontinuerligt gett oss synpunkter, råd och uppmuntran under uppsatsens förlopp.

Lund december 2009

Innehåll

Abstract

Förord

1 Inledning	1
1.1 Problemformulering	1
1.2 Syfte och frågeställning	3
2 Teori och begrepp	4
2.1 Organisationsteori – nyinstitutionell teori	4
2.2 Implementeringsteori	5
2.3 Begrepp	6
3 Tidigare forskning	7
3.1 Samverkan kring barn och ungdomar med psykisk ohälsa	7
3.2 Förhållanden som stödjer eller hindrar samverkan	8
3.3 Avhandlingar som behandlar samverkan på barnvårdsområdet	9
3.4 Avhandling som behandlar implementering	11
4 Presentation av Samverkansmodellerna	11
4.1 Lotsmodellen	11
4.2 Västbusmodellen	12
4.3 Tabell likheter/olikheter mellan Lots- och Västbusmodellen	13
4.4 Granskning av samverkan i nordöstra Skåne	14
4.5 Utvärdering Västbusmodellen	15

5 Metod	16
5.1 Avgränsning och urval	16
5.2 Val av metod	17
5.2.1 Kvalitativ metod	18
5.2.2 Kvantitativ metod	19
5.2.3 Litteratursökning	20
5.3 Förförståelser	21
5.4 Etiska överväganden	22
5.5 Statistisk metod	22
6 Resultat	22
6.1 Historia/bakgrund	23
6.1.1 Lotsmodellen och Västbusmodellens bakgrund	23
6.1.2 Historia och bakgrund Lotsmodellen	24
6.1.3 Historia och bakgrund Västbusmodellen	25
6.1.4 Sammanfattning chefer	26
6.2 Modell och målgrupp	26
6.2.1 Modell och målgrupp Lotsmodellen	26
6.2.2 Modell och målgrupp Västbusmodellen	27
6.2.3 Sammanfattning chefer	28
6.2.4 Sammanfattning praktiker	29
6.3 Implementering	29
6.3.1 Implementering Lotsmodellen	30
6.3.2 Implementering Västbusmodellen	30
6.3.3 Sammanfattning chefer	31
6.3.4 Sammanfattning praktiker	33
6.4 Utvärdering, statistik och resultat	34
6.4.1 Utvärdering, statistik och resultat Lotsmodellen	34
6.4.2 Utvärdering, statistik och resultat Västbusmodellen	34
6.4.3 Sammanfattning chefer	35

6.4.4 Sammanfattning praktiker	36
6.5 Möjligheter och hinder	36
6.5.1 Möjligheter och hinder Lotsmodellen	36
6.5.2 Möjligheter och hinder Västbusmodellen	37
6.5.3 Sammanfattning chefer	38
6.5.4 Sammanfattning praktiker	39
7 Diskussion	39
7.1 Historia/bakgrund	39
7.2 Modell och målgrupp	40
7.3 Implementering	42
7.4 Utvärdering, statistik och resultat	43
7.5 Möjligheter och hinder	44
7.6 Metodologiska begränsningar	46
8. Sammanfattande diskussion	46
Referenslista	48
Bilaga 1. Informationsmail till ledningspersonal och projektledare	51
Bilaga 2. Intervjuformulär till ledningspersonal	52
Bilaga 3. Intervjuformulär till projektledare	54
Bilaga 4. Informationsmail till praktiker	55
Bilaga 5. Enkät	56

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Samhällets ansvar för en god psykisk miljö för barn och ungdomar delas av ett antal olika aktörer. Såväl kommuner som landsting har inom sina respektive verksamhetsområden ett lagstadgat ansvar för barn och ungdomars psykiska hälsa. (Kommunförbundet Stockholms län och Stockholms läns landsting, 2001).

Den lagstadgade skyldigheten för berörda verksamheter att samverka i frågor som rör barn som far illa eller som riskerar att göra det stärktes i och med lagändringar som tillkom den 1 juli 2003. Dessa lagändringar var ett resultat av propositionen *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.* (Prop. 2002/03:53). De organisationer som omfattas av denna skyldighet att samverka är polis, socialtjänst, förskola, skola, samt hälso- och sjukvård. Polisen och socialtjänsten hade sedan tidigare en lagstadgad samverkansskyldighet, men det var först efter lagändringarna 2003 som även skolan och hälso- och sjukvården kom att innefattas av denna samverkansskyldighet. I socialtjänstlagen gjordes en komplettering motsvarande den som infördes i de övriga lagarna av skyldigheten till att även innefatta samverkan i övergripande frågor. Enligt den nya bestämmelsen har socialnämnden även ansvar för att se till att sådan samverkan kommer till stånd. Myndigheternas samverkansskyldighet innefattar även samverkan med andra berörda parter så som andra samhällsorgan och organisationer.

Beroende på lokala förhållanden och vilket typ av ärende det rör sig om kan samverkan med exempelvis ideella organisationer och andra offentliga eller privata företrädare för olika samhällsintressen bli aktuell (Kommunförbundet Stockholms län och Stockholms läns landsting, 2001)

Socialtjänstlagen stadgar i 3 kap 4 och 5 §§ att socialnämnden har en övergripande skyldighet att samverka med andra samhällsorgan, organisationer och föreningar, både när det gäller uppsökande verksamhet och den enskildes behov. Detsamma gäller i ärenden rörande barn som far illa eller som riskerar att göra det enligt 5 kap 1 a § SoL (Norström & Thunved, 2009).

Hösten 2003 startades även en nationell psykiatriutredning, som senare fick namnet *Ambition och Ansvar*, (SOU 2006:100) på uppdrag av regeringen, vilken kom att peka på behovet av att förbättra samverkan på området. Uppdraget för utredarna, som leddes av läkaren Anders Milton, bestod i att gemensamt med landsting, kommuner och andra berörda myndigheter ta fram strategier för kvalitetsutveckling och genom dessa samordna och stärka utvecklingsarbetet. Utredningen hade även som syfte att se över olika frågor på området,

däribland samverkan och samordning. Målgrupper för utredningen var personer som har allvarliga psykiska sjukdomar och funktionshinder samt barn och ungdomar som löper risk att utveckla sådan problematik. En av de brister som belyses i utredningen var svårigheter i samarbetet med psykiatri och andra samhällsinstanser som är aktörer för målgruppen. I mars 2006 lämnade psykiatrisamordningen, som utredningsgruppen kallade sig, ett förslag till regeringen på att det skulle avsättas pengar för ett så kallat stimulansbidrag. Detta stimulansbidrag skulle användas till att finansiera olika samordningsprojekt hos kommuner och landsting och på så vis initiera till och skynda på förändringsarbetet hos dessa (SOU 2006:100).

Som en följd av bristande samordning av insatser från olika verksamheter inom kommunerna och landstinget i avseende att gagna barn och ungdomar som är i behov av tvärprofessionell kompetens i utredningar, behandling och vård, antogs gemensamma riktlinjer av kommunerna och landstinget i Stockholms län i en policy 2001. Denna kom att kallas BUS och gällde utveckling och uppstyrning av samarbete, samverkan och ansvar mellan verksamheterna. Det var även tänkt att utifrån policyn ta till vara på verksamheternas resurser på främsta sätt. BUS- policyn framtogs och utvecklades av ansvariga på central nivå för att skapa förutsättningar till implementering i verksamheterna på lokal nivå. I uppföljningar som gjorts av policyns genomslag och funktion i kommunerna, framkom att den upplevs som ett verksamhetsstöd för att sätta barnets och ungdomens behov i fokus. I policyn nämns även att det är viktigt att personal får kompetensutveckling och att det sker utväxling av erfarenheter mellan och inom de berörda verksamheterna för att generera i en kollektiv grund när det gäller uppföljning och utveckling av de verksamhetsgrenar som är gemensamma. Detta ansvar ska huvudmännen stå för (Kommunförbundet Stockholms län och Stockholms läns landsting, 2001).

Betydelsen av en god samverkan mellan berörda aktörer avseende arbetet med barn och ungdomars psykiska hälsa och vilka faktorer som påverkar sådan samverkan är något som belyses av flera. Norström och Thunved (2009) skriver bland annat att ett av de områden där samverkan är som viktigast är i det förebyggande arbetet med barn och ungdomar med psykisk ohälsa. De brister som kan uppstå i denna samordning beror ofta på oklara ansvarsgränser, bristande kunskaper av de utomstående verksamheternas arbete, skilda synsätt och knappt om tid för samverkan, samt en oro för stora kostnader. Samtidigt finns det en etablerad enighet på både central och lokal nivå om att sådana samverkansformer över verksamhetsgränserna är nödvändiga att utveckla och bredda. Erfarenheter har visat att samverkan genererar i bättre användande av de sammanlagda resurserna, vilket i sin tur ökar

medvetenheten kring kostnaderna, kompetensen hos de olika instanserna samt ger en högre professionalitet (Ibid).

I rapporten *Strategi för samverkan - kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa* (2007), som getts ut av Socialstyrelsen, Rikspolisstyrelsen och Myndigheten för Skolutveckling, framhålls att det krävs stora investeringar både tids- och energimässigt för att lyckas med att etablera och hålla samverkan levande. Implementering av samverkan är en komplex process som inte enbart är kopplad till en vilja att samverka utan det kräver även kunskap, planering och prioritering. För att lyckas med att etablera samverkan i verksamheter på längre sikt krävs att den förankras och integreras i verksamheterna och att målgruppen inkluderas (Enochson, Strömberg & Asplund).

Mot bakgrund av de ökade krav, i form av ändring från rekommendation till skyldighet angående samverkan, som blivit aktuella i SoL och andra berörda lagar samt att flera utredningar visat på ett behov av att förbättra samverkan kring barn och ungdomar med psykisk ohälsa, har flera samverkansprojekt startats runt om i landet för att möta dessa krav. I den här uppsatsen vill vi belysa och jämföra två sådana samverkansprojekt som vi kom i kontakt med under vår praktikperiod. En av oss gjorde praktik på barn och ungdomsenheten på en Socialförvaltning i en mellanstor kommun i Skåne. Där använde de sig av en modell kallad Lotsmodellen för samverkan med BUP och skola gällande barn och ungdomar med psykisk ohälsa. Motsvarande samverkansmodell, kallad Västbusmodellen, användes på Barn- och ungdomspsykiatriska öppenvårdsmottagningen i en mellanstor kommun i Västergötland där den andra av oss gjorde sin praktik.

1.2 Syfte och frågeställning

Vårt syfte är att beskriva och analysera hur Lots- respektive Västbusmodellen, som används i två olika regioner, har implementerats på BUP, i skolan och i socialtjänsten, enligt chefer och praktiker inom dessa verksamheter. Samt att belysa hur användandet av de respektive samverkansmodellerna, gällande arbete med barn och ungdomar med psykisk ohälsa, ser ut i nuläget i de berörda verksamheterna.

För att uppnå vårt syfte har vi formulerat nedanstående frågeställningar:

Hur upplever cheferna i de respektive verksamheterna i jämförelse med varandra och praktikerna implementeringen och användandet av samverkansmodellerna i de respektive regionerna?

Har Lots- respektive Västbusmodellen medfört några förändringar i samverkan, enligt chefer och praktiker?

Har Lots- respektive Västbusmodellen medfört några möjligheter och/eller hinder i samverkan, enligt chefer och praktiker?

2 Teori och begrepp

I följande avsnitt presenteras en modell och ett begrepp inom nyinstitutionell organisationsteori, vilka vi tror kan vara oss till hjälp för att analysera det som vi studerat på ett mer övergripande plan. Därefter presenterar vi den implementeringsteori som vi kommer att använda oss av i analysen av de respektive samverkansmodellernas implementeringsprocesser, så som de presenteras i resultatet. Avslutningsvis följer en redogörelse av centrala begrepp, som vi finner vara av betydelse att definiera.

2.1 Organisationsteori – nyinstitutionell teori

De verksamheter vi valt att studera är beroende av förändringar i det omgivande samhället, så som de nämnda lagändringarna och den rådande samhällsdiskursen. Vår tanke med att presentera följande modell och begrepp inom nyinstitutionell teori är att vi tror att de kan öka förståelsen för hur dessa faktorer påverkar verksamheterna.

I sin bok *Social organizations - Interaction inside, outside and between organizations* (1994) utgår Göran Ahrne från organisationsteori i kombination med socialteori i sin beskrivning av hur, vad som sker inom, utanför och mellan organisationer formar samhället. Ahrne skriver att interaktion mellan organisationer är av både instrumentell och strategisk karaktär. För att uppnå sina mål och erhålla resursvinster kan organisationer välja mellan att kämpa mot eller samarbeta med andra organisationer. Dock utesluter inte ett samarbete att det även finns en konkurrens mellan organisationerna, utan både samarbete och konkurrens kan finnas med som element i relationen. Vidare skriver Ahrne att en konflikt mellan organisationer uppstår som ett resultat av en kamp om resurser, som en av parterna eller båda parter har i sin kontroll. Medan konkurrens mellan organisationer beskrivs som en kamp om resurser som ligger utanför organisationernas kontroll. Samverkan mellan organisationer kan uppstå antingen som ett samarbete för att tillskansa sig resurser som finns utanför deras kontroll eller som ett utbyte av resurser mellan varandra (Ibid).

Alexanderson (2006) beskriver det nyinstitutionalistiska begreppet, organisatoriska fält. Ett organisatoriskt fält är en analytisk konstruktion, som antingen kan definieras i termer av en tankevärld och en samling föreställningar, eller så kan ett organisatoriskt fält bestå av konkreta organisationer och nätverk. Det organisatoriska fältet avgränsas utifrån vad som ska analyseras och kan på så vis innefatta flera olika aktörer, som kopplas samman genom ett

gemensamt ansvarsområde eller en gemensam målgrupp. Interaktionen mellan de aktörer som innefattas i det organisatoriska fältet sker både på ett horisontellt och ett vertikalt plan och kan innefatta såväl samarbete som konkurrens. Det finns en tendens till att organisationer inom ett fält uppvisar en vilja att efterlikna varandra. Genom tvång, imitation eller normskapande processer sprids nya metoder och idéer mellan organisationerna inom ett organisatoriskt fält. Utifrån grad av interaktion, existerande hierarkier och koalitionsmonster, gemensam mängd information, samt grad av medvetenhet hos aktörerna själva kan samspelet inom ett organisatoriskt fält analyseras. Vidare beskriver Alexanderson organisatoriska fält som föränderliga och som att de påverkar varandra. De organisatoriska fälten påverkar individer, som i sin tur influerar, förändrar och skapar organisationer. Enligt nyinstitutionell teori kan aktörernas handlingar inom ett organisatoriskt fält på ett omedvetet plan utgöra en produkt av de tankevärldar och föreställningar som existerar och har existerat på fältet (Ibid).

2.2 Implementeringsteori

Vår avsikt är att med hjälp av nedanstående implementeringsteori analysera den ögonblicksbild, som vi fått genom våra kvalitativa och kvantitativa studier, av hur de samverkansmodeller vi studerat implementerats i verksamheterna.

Hur personal och ledning tar emot och genomför förändringar går att analysera utifrån implementeringsteori. Detta redogör Karin Alexanderson för i sin beskrivning av statsvetaren Evert Vedungs teori kring implementering av metoder eller reformer i en verksamhet. Vedung har som utgångspunkt statsmaktens beslut gällande insatser eller förändringar i den offentliga sektorn (2006).

Det finns flera faktorer som påverkar resultatet av implementering av nya insatser. Alexanderson skildrar Vedungs åtta sådana omständigheter. Den första som nämns är den historiska bakgrunden som innebär de aktiva faktorerna i en förändring som lett fram till beslutet om införandet av ett nytt förfarande eller ny modell. Inom denna finns sex delfaktorer. De berör huruvida det finns överensstämmelse i det politiska stödet gällande insatsen, vilket kan underlätta verkställandet av den. Om förändringen är seriöst menad eller snarare symboliskt. Om insatsen är mindre i sin utsträckning går ofta genomförandet enklare än om den är omfattande. Ges insatsen stor uppmärksamhet under tillkomsten kan detta påverka resultatet. Går den emot tidigare förd politik kan detta vara en försvårande omständighet. Dessutom påverkar om de enskilda, målgruppen och myndigheter på lokal, regional och central nivå som berörs av förändringen har varit delaktiga i utformningen av insatsen (Alexanderson, 2006).

Den andra omständigheten som Alexanderson tar upp handlar om förändringens tydlighet gällande exempelvis kommunikationsmedel. Om insatsen är lätt- eller svårbegriplig kan underlätta respektive försvåra både uppfattandet och verkställandet av den. Dessutom spelar programteorins aktualitet in, vad målen är och hur de ska nås. Den tredje faktorn som kan vara av betydelse gällande utfallet är hur implementeringen av en ombildning genomförs, eller i andra ord hur programteorin utförs. Det fjärde steget anges vara de medverkandes attityd till och ambition att genomföra förändringen kan påverka utfallet. Även brist på ekonomiska resurser och personal med adekvat kompetens kan ha inverkan på resultatet. Beroende på den kunskap och förståelse, som finns för insatsen bland de medverkande på skilda nivåer, kan de vara olika villiga till att bidra till införandet av den. Sedan beskrivs målgruppen som ytterligare en faktor inom detta steg som kan vara viktig när det gäller konsekvenserna av införandet av nya insatser. Det krävs att de är villiga och förstår. Därutöver spelar även deras sociala kontext och organisering in. Därefter redovisar Alexanderson det femte steget som är att utvärdering av förändringen kan vara en påverkansfaktor. Har utvärdering gjorts och i så fall hur och i vilken utsträckning? Har den gett förväntade och/eller önskade resultat? Vem genomförde utvärderingen? Den sjätte faktorn som tas upp är att samtida insatser från personal i andra verksamheter på lokal, regional och nationell nivå, kan inverka på utfallet. Verksamheterna kan ha olika kulturer och synsätt, vilket kan problematisera ändringar i dem. Istället för att se en verksamhet enskilt kan den istället ses som en del i en helhet med flera aktiva organisationer. Detta beskrivs ge en mer övergripande bild för att öka förståelse för vad som sker mellan verksamheter men även inom dem. Konsumenternas och marknadens respons kan också påverka följden och är det sjunde steget i modellen. Sedan nämner Alexanderson, i det åttonde steget att omgivningens medhåll eller opponering kan underlätta respektive försvåra verkställandet av en förändring. Som exempel skulle detta kunna vara naturkatastrofer, krig, pressen eller intresseorganisationer (Ibid, 2006). Som avslutande faktor tillägger Alexanderson ett nionde steg som avser den implementerande organisationens påverkan av resultatet, taget från Thomas B. Smiths modell. Det som har inverkan är vilken placering verksamheten har, personalens kvalifikationer och dess ledarskap. Även hur förändringen förberetts och med vilken omsorg den utförts kan påverka.

2.3 Begrepp

Implementering - "[...] omfattar [...] de strategier som används för att förankra och kvalitetssäkra insatserna från beslut till genomförande." (Fridell & Holmberg 2006, s. 8)

Nyinstitutionell – ”Forskning som utgår ifrån organisationers beroende av omvärlden har getts benämningen ’nyinstitutionalism’.” (Danermark & Kullberg, 2000, s. 59)

Psykisk ohälsa – ”I begreppet ’psykisk ohälsa’ inkluderas endast tillstånd som ökar risken för allvarlig sjuklighet eller död i förtid. Denna framställningen bygger på ett folkhälsoperspektiv. De tillstånd som inkluderas i begreppet ’psykisk ohälsa’ ska 1) ha psykisk karaktär, 2) vara relativt vanliga, samt 3) öka risken för allvarig sjuklighet, exempelvis risken för kliniska depressioner, eller död i förtid. Preliminärt förefaller inåtvända psykiska problem som oro, ångest, depressiva symptom, sömnsvårigheter och huvudvärk samt utagerande beteendeproblem bland barn uppfylla dessa villkor.” (Statens folkhälsoinstitut, 2009)

Samverkan – ”Medvetna målinriktade handlingar som utförs tillsammans med andra i en klart avgränsad grupp avseende ett definierat problem och syfte.” (Danermark & Germundsson, 2007, s. 52)

3 Tidigare forskning

Detta avsnitt inleds med en redogörelse av den tidigare nationella forskning som finns av samverkan kring barn och ungdomar med psykisk ohälsa. Det följs av tidigare forskning kring faktorer som verkar stödjande respektive hindrande i samverkan. Därefter presenteras två avhandlingar avseende samverkan på barnavårdsområdet. Avsnittet avslutas med en avhandling avseende implementering.

3.1 Samverkan kring barn och ungdomar med psykisk ohälsa

I utredningen *Ambition och Ansvar* presenteras att flera rapporter och utvärderingar pekat på att det funnits stora svårigheter för de berörda aktörerna att finna gemensamma lösningar för de personer i målgruppen som var i behov av det. Ett av de områden där kommun, landsting och brukare upplevde att svårigheterna att samverka var som störst var kring barn och ungdomar med en omfattande psykosocial problematik. En svårighet med att hjälpa de barn och ungdomar som lider av psykisk ohälsa är att de ofta har en mer komplex och sammansatt problematik. Utredningen tar även upp att forskning visat att vuxna med allvarlig psykiska sjukdomar eller psykiska funktionshinder ofta i sin barndom varit i kontakt med BUP, men att de insatser som erbjudits dem och deras familjer inte varit tillräckliga för att uppnå en positiv förändring. Som bakomliggande orsaker till detta nämns att barnens svårigheter inte uppmärksammas i tid samt att de insatser som satts in inte varit tillräckligt effektiva och

funktionella. Utredarna poängterar därför vikten av tidiga insatser för barn och ungdomar när det finns misstanke om psykisk ohälsa, samt att de stöd och behandlingsinsatser som sätts in grundar sig på en helhetsbedömning och att dessa insatser samplaneras och integreras av berörda aktörer. Det största hindret för att skapa en god samverkan mellan barn- och ungdomspsykiatri och socialtjänsten menar utredarna har varit verksamheternas olika definitioner av psykisk och social problematik (SOU 2006:100).

3.2 Förhållanden som stödjer eller hindrar samverkan

Danermark och Germundsson skriver i *Nya vägar till arbetsmarknaden - kvalitetssäkring av samverkan* (2007) om tre dimensioner som ligger till grund för en fungerande samverkansprocess. Inom dessa kan det finnas både främjande och försvårande förhållanden för samverkan. De nämner som första dimension de lagar och förordningar som finns. Regelverk beskrivs ofta som avgränsande och styrande och upplevs många gånger som hämmande på samverkan. Konflikter uppstår lätt när regelverk hamnar i motsättning till varandra. Detta sker allt oftare samtidigt som samverkan kräver ett visst tolkningsutrymme och flexibilitet (Ibid). Att regelverk påverkar samverkan är även något som tas upp i rapporten *Strategi för samverkan - kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*. Författarna av den rapporten menar även, precis som Danermark och Germundsson (2007), att strukturella olikheter så som, organisatoriska förhållanden och professionella synsätt och perspektiv påverkar samverkan (Enochson, Strömberg & Asplund, 2007).

Som andra dimension nämns organiseringen av arbetet hos de olika verksamheterna. En effektivitet som finns i samverkan är att den genererar större möjligheter att använda sig av de resurser som finns. Detta bidrar till att de olika verksamheterna inte spelas ut gentemot varandra, samtidigt som personer i målgruppen inte förbigås. Om alla de som berörs av ett ärende där samverkan används deltar på lika villkor och till fullo är detta en fördel. Är förhållandena de motsatta blir det istället till nackdel (Danermark & Germundssons, 2007).

Den tredje dimensionen som författarna belyser är de synsätt som de olika verksamheterna har på samverkan och målgruppen. I samverkan kan personalen från de olika verksamheterna tillsammans bilda en kompletterande kompetens som kan ge en helhetssyn på målgruppen. När detta fungerar kan det leda till att de olika verksamheterna får en ökad förståelse i de övrigas arbetsförhållanden och villkor, vilket är grundläggande för att nå respekt och förståelse. Det är även gagnande för samverkan att de olika verksamheterna utvecklar en överensstämmande syn på sättet att arbeta och på målgruppen. Men det kan bli hindrande när förväntningar är olika och verksamheternas syn på vart fokus ska läggas skiljs åt. Vidare

skriver Danermark & Germundssons att förändringsprocesser kräver en viss förnimmelse av förtroende för att ge resultat. Detta gäller både inom den egna gruppen och till ledningens engagemang i processen (Ibid, 2007).

Även om det finns problem i samverkan kan ett projekt vara effektivt. Det är nästintill omöjligt att samverka utan att det någon gång under arbetets tid uppstår svårigheter, då det är ett komplext förlopp. Genom att ta tillvara på de kunskaper som förvärvats genom tidigare lösningar kan framtida svårigheter lättare komma till rätta med (Danermark & Germundssons, 2007).

Enligt Enochson, Strömberg & Asplund går det till stor del att tillämpa den kunskap som finns om faktorer som generellt sett påverkar samverkan positivt respektive negativt även på samverkan kring barn och ungdomar som riskerar att fara illa. Tre viktiga komponenter för att skapa en långsiktigt hållbar samverkan som fungerar väl är styrning, struktur och samsyn (Ibid, 2007).

Styrning handlar om att det är av vikt att det finns ett engagemang och en tydlig styrning avseende samverkan på samtliga ledningsnivåer. En av de viktigaste uppgifterna för ledningen är att legitimera samverkan på lägre nivåer i organisationen, samt att efterfråga att samverkan följs upp och utvärderas (Enochson, Strömberg & Asplund, 2007).

Med struktur avses betydelsen av tydlighet vad gäller mål, målgrupp, arbetsfördelning, yrkesroller och de rutiner som finns för samverkan. Författarna betonar även betydelsen av att inledningsvis göra en kartläggning av de behov som samverkan ska tillgodose. För att bygga en bra struktur för samverkan behövs generella verktyg, såsom avtal, riktlinjer, handlingsplaner, samordningsfunktioner, gemensam plan i individärenden, särskild samverkanskompetens och sektorsövergripande möten (Enochson, Strömberg & Asplund, 2007). Det uppstår ett behov av samsyn när flera aktörer behöver agera tillsammans för att lösa ett problem. Med samsyn menar författarna att det finns en tillit mellan de olika professionella aktörerna och att det finns en gemensam bild av arbetet, samt gemensamma begrepp. Som exempel lyfter författarna fram betydelsen av att ha en gemensam kunskapsbas om risk- och skyddsfaktorer och vilka insatser som är användbara. Det är även av vikt att de olika aktörerna får kunskap om varandras uppdrag, resurser och begränsningar (Ibid).

3.3 Avhandlingar som behandlar samverkan på barnavårdsområdet

Stefan Wiklund (2006) för i sin avhandling, *Den kommunala barnavården*, ett resonemang kring olika idéer som skulle kunna ha en legitimitetshöjande funktion hos omgivningen gentemot barnavårdsarbetet i kommunala organisationer. Wiklund menar att det för

organisationer av detta slag är av stor betydelse att skapa legitimitet för arbetet och verksamheten hos omgivningen. Han lyfter i sin avhandling upp tre tänkbara idéer, som kan fylla en sådan funktion. En av dessa idéer är samverkan. Definitionen av idén om samverkan i detta sammanhang är att, ”samverkan står för föreställningen att barnavårdsorganisationer bör förena sina krafter med andra relevanta aktörer - till exempel skola och barnavårdscentraler - i avsikt att prestera ett bra arbete.” (Ibid, s. 48).

Wiklund (2006) framhåller att det är svårt att finna empiriskt stöd från de studier som han gjort i sin avhandling för de antaganden som finns på barnavårdsområdet om specifika förtjänster av samverkan avseende att identifiera barn och ungdomar som riskerar att fara illa. En möjlig förklaring till samverkans genomslagskraft och legitimitetsfunktion på området, menar Wiklund kan förstärkas av den ångestnivå som ofta är förenad med arbetet med barn och ungdomar som far illa eller som riskerar att göra det. Ytterligare en tänkbar förklaring kan vara att samverkan förmedlar handlingskraft på ett område där handlingskraft förväntas. Wiklund varnar dock för risken att de förtjänster som tillskrivs bland annat samverkan kan ha ett mer symboliskt än ett reellt värde (Ibid).

Maria Hjortsjö undersöker i sin avhandling, *Med samarbete i sikte. Om samordnade insatser och samlokaliserade familjecentraler* (2005), hur samarbetet tar sig i uttryck inom en familjecentral. Hjortsjö skriver att en avsikt med samarbete är att det ska leda till ett mer effektivt och smidigt arbete i huvudsak för de parter som är del i samarbetet, men även för den målgrupp som samarbetet kretsar kring. Faktorer som kan påverka samarbetet negativt i form av att verka negativt på de gemensamma prestationerna, menar Hjortsjö är olika synsätt hos de olika aktörerna samt oklarhet kring ansvarsfördelning mellan dessa. Enligt Hjortsjö går det inte att ta samarbetets tänkta förtjänster för givet, utan de förutsätter att de berörda aktörerna har en ambition att vilja och våga samarbeta, ibland vara gränsöverskridande och ibland hålla på sina respektive yrkesgränser (Ibid).

De resultat som Maria Hjortsjö (2005) presenterar tyder på att ju närmre aktörer med olika organisationstillhörighet kommer varandra desto viktigare blir det för dem att visa på och bevara sin professions egenart. En bidragande faktor till denna tendens menar Hjortsjö kan vara de olika moderorganisationernas stora inflytande över praktikerna genom att de reglerar praktikernas arbetsuppgifter. Praktikerna bär på så vis med sig de organisatoriska strukturer som de tillhör (Ibid).

3.4 Avhandling som behandlar implementering

Karin Alexanderson (2006) skriver i sin avhandling, *Vilja, kunna, förstå*, om implementering av systematisk dokumentation för verksamhetsutveckling i socialtjänsten. Det finns bristfälligt med forskning kring implementering av metoder i socialt arbete där alla moment i implementeringsprocessen ingår. De resultat som Alexanderson presenterar visar på att det finns både hindrande och gynnande faktorer i ett implementeringsarbete. Dessa faktorer återfinns under bland annat organisation, struktur och ledning, socialarbetarna, samt tid. Det måste inom organisationen finnas en vilja till att förändra grundläggande strukturer, att kritiskt granska verksamheten och att låta metoderna få plats i arbetet. För att en implementering ska vara framgångsrik krävs att ledarna är stöttande och visar intresse, att det finns intresse hos praktikerna, att klienterna är positivt inställda, samt att det finns tillräckliga resurser (Alexanderson, 2006).

4 Presentation av Samverkansmodellerna

Under denna rubrik ges en beskrivning av Lots-/Västbusmodellens utformning. Därefter presenteras likheter och olikheter i modellernas utformning och uppkomst i form av en tabell. Sedan presenteras resultatet av en granskning som gjorts av samverkan i den region där Lotsmodellen används och av en utvärdering som gjorts i den region där Västbusmodellen tillämpas.

Genom att vi i vår studie gör en jämförelse mellan två samverkansmodeller och jämför hur praktiker och chefer tänker kring implementeringen och användandet av dessa, tillför vår studie ett nytt perspektiv på Lots-/Västbusmodellen och dess förankring hos BUP, skola och socialtjänst.

4.1 Lotsmodellen

Följande beskrivning av Lotsmodellen är hämtad från den folder som finns avseende Lotsmodellen. Utöver socialtjänst, BUP och skola är följande verksamheter aktörer i samverkan: förskola, omsorgsverksamheter, barn- och ungdomshabiliteringen, barn- och ungdomsmedicin, Centralsjukhuset i Kristianstad, enheten för familj- och ungdomshälsa och barnavårdscentraler (Lotsmodellen, 2008).

Målgruppen är barn- och ungdomar under 20 år med psykiskt funktionshinder eller någon form av psykisk ohälsa, där det finns ett behov av olika stöd och insatser från både

kommunala och regionala verksamheter. I modellen ska barnet stå i centrum och arbetet ska ske tillsammans med familjen (Lotsmodellen, 2008).

Lotsmodellen består av fem steg. Det första steget i arbetsgången kallas *Initiativtagande till samarbete*. Detta sker när en professionell bedömer att det krävs ytterligare stöd för barnet, som inte finns att tillgå inom den egna organisationen eller om det uppmärksammas att familjen redan har stöd hos andra verksamheter. Den professionelle ska då informera familjen om möjligheten till samverkan och motivera till att bjuda in de verksamheter som familjen tros vara i behov av. Det andra steget är ett första nätverksmöte, så kallad *inventeringsfas*. Initiativtagaren har som uppgift att bjuda in berörda verksamheter till detta möte som måste komma till stånd inom fyra veckor. Syftet med detta nätverksmöte är att få en gemensam helhetsbild, att inventera de resurser och behov som barnet har och att planera för hur dessa ska tillgodoses. En individuell plan ska upprättas för barnet av en professionell från någon av verksamheterna, en så kallad Lots. Denna plan ska sedan godkännas av vårdnadshavare, barnet och de berörda verksamheterna. I det tredje steget går arbetet in i en *utrednings- och bedömningsfas*. Under den här tiden ska varje verksamhet utifrån sitt uppdragsområde ansvara för en bedömning av barnets behov. Denna utredning/bedömning ska vara klar senast fyra månader efter det första nätverksmötet. Därefter hålls i det fjärde steget nätverksmöte två, så kallad *samarbetsfas*. Vid detta möte dokumenterar Lotsen de olika aktörernas ansvarsområde och insatser i barnets individuella plan. Det ska nu finnas ett professionellt nätverk samlat kring barnet och dess familj. Arbetet går därefter in i det femte steget, även kallat *genomförandefas*, som består i att respektive verksamhet genomför sitt stöd. Avslutningsvis samlas nätverket för utvärdering och vid behov vidare planering (Lotsmodellen, 2008).

4.2 Västbusmodellen

Västbusmodellen är en politiskt beslutad samarbetsmodell som är gällande för BUP, skola och socialtjänst, samt nu även primärvård, habilitering och barnmedicin, i ärenden med barn och ungdomar med sammansatt social och psykisk eller psykiatrisk problematik (Bothén, 2009).

Enligt de gemensamma riktlinjerna i Västbusmodellen ska varje verksamhet arbeta utifrån barnets bästa. Målgruppen för riktlinjerna är barn och ungdomar som är i behov av tvärprofessionell kompetens från olika verksamheter (Västkoms styrelse & Regionstyrelsen, 2005).

Arbetsgången enligt Västbusmodellen består av nio punkter. Enligt första punkten ska en praktiker, som uppmärksammat att ett aktuellt ärende kräver resurser som inte ryms inom den egna verksamheten tillsammans med familjens godkännande ta kontakt med berörd

verksamhet. Därefter, som punkt två, träffar praktikern familjen för att göra en kartläggning av de resurser som finns och de som behövs. En diskussion kring huruvida ett nätverksmöte skall hållas eller inte förs. Den tredje punkten består av ett nätverksmöte som praktiker eller ansvarig chef tar initiativ till. De som bjuds in till mötet måste prioritera denna inbjudan framför andra uppdrag och måste komma väl förberedda. Detta innefattar även att eventuella problem med sekretessen ska ha klarats ut. Som fjärde punkt nämns att mötet ska ske inom tre veckor och att den verksamhet som bjudit in till mötet även håller i det. Utifrån mötet ska en gemensam handlingsplan över barnets behov av stöd och resurser upprättas. I denna klargörs de olika verksamheternas ansvarsområden. Punkt fem redogör för den fortsatta processen. Antingen fortsätter den aktuella verksamheten ensam med sina insatser eller så klargörs ett behov av vidare utredning och andra insatser hos andra aktörer. Under punkt sex beskrivs att efter en eventuell utredning tar socialtjänsten respektive BUP beslut om barnet är i behov av insatser eller behandling utifrån sina kompetensområden. I den sjunde punkten redogörs att det tydligt ska framgå varje organisations ansvar för de insatser och behandlingar som barnet bedöms vara i behov av, samt för de kostnader som dessa medför. Därefter, som punkt åtta, upprättar verksamheterna en gemensam skriftlig handlingsplan tillsammans med barnet och dess familj över det som beslutats i sjunde punkten. Enligt den avslutande punkten nio genomförs de beslutade insatserna av respektive verksamhet och den som har kallat till nätverksmöte har det yttersta ansvaret för att ärendet följs upp. En utvärdering görs efter varje möte av barnet och dess vårdnadshavare (Västkoms styrelse & Regionstyrelsen, 2005).

4.3 Tabell likheter/olikheter mellan Lots- och Västbusmodellen

Likheter och olikheter:	Lotsmodellen	Västbusmodellen
Uppkomst och Finansiering (historisk)	Finansierad av Miltonpengar. Började användas 2008 (Se 6.1.1)	Inspirerad av Bus. Började användas 2005 (Se 6.1.1)
Utförning (steg)	Fem steg. Motsvarar generellt sett Västbusmodellens innehåll. (Se 4.1)	Nio steg. Mer detaljerat beskriven än Lotsmodellen. (Se 4.2)
Målgrupp	Barn och ungdomar med psykisk ohälsa och sammansatt problematik. (Se 4.1)	Barn och ungdomar med psykisk ohälsa och sammansatt problematik. (Se 4.2)
Syfte	Samordnade, bättre insatser för målgruppen. Minskade ekonomiska tvister mellan aktörerna. (Se 6.1.1)	Samordnade, bättre insatser för målgruppen. Minskade ekonomiska tvister mellan aktörerna. (Se 6.1.1)

Aktörer	Sex kommuner i nordöstra Skåne och följande verksamheter: BUP, skola, socialtjänst, förskola, omsorgsverksamheter, barn och ungdomshabiliteringen, barn och ungdomsmedicin, Centralsjukhuset i Kristianstad, enheten för familj- och ungdomshälsa och barnavårdscentraler. (Se 4.1)	Alla kommuner (49 st.) i Västra Götalands län och följande verksamheter: BUP, skola, socialtjänst, förskola, habilitering, barn och ungdomsmedicin, primärvården. (Se 6.1.1)
Utvärdering	Utvärdering sker efter genomförandefasen. Modellen har varit med i en övergripande utvärdering avseende samverkan i regionen. (se 4.4)	Utvärdering sker efter varje nätverksmöte. Modellen har varit mål för specifik utvärdering. (se 4.5)

4.4 Granskning av samverkan i nordöstra Skåne

Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (2009) har på uppdrag av revisorer i Kristianstad kommun granskat hur samverkan kring barn och ungdomars psykiska hälsa fungerar mellan skånska kommuner och Region Skåne. Detta material har sedan sammanställts i en revisionsrapport, *Granskning av samverkan kring barn och ungdomars psykiska hälsa*. I rapporten har de även tittat på i vilken utsträckning det genomförs gemensamma insatser för denna målgrupp. Syftet med granskningen har varit att lyfta fram de områden där samverkan inte förekommer eller behöver förbättras, samt de områden där samverkan fungerar väl och ger önskat resultat (Ibid).

Rapporten visar att Kristianstad kommun och BUP Hässleholm/ Kristianstad har en god struktur i sina samverkansformer, däribland Lotsmodellen, kring barn och ungdomars psykiska hälsa (Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB, 2009).

Bland de brister som utredarna tar upp avseende samverkan nämns att enskilda handläggare och elevvårdsteam på skolor upplever vissa brister i kommunikationen mellan verksamheterna. På övergripande organisationsnivå konstateras dock att informationsutbytet fungerar. Skolan vill dock ha en förbättrad kommunikation såväl innan som efter inledandet av utredningar vid BUP. Socialtjänsten upplever att samarbetet med BUP, kring de barn som är aktuella för utredning där, är någorlunda väl fungerande (Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB, 2009).

Enligt de intervjuade på socialtjänsten förekommer gemensam finansiering i de ärenden där det finns ett delat vårdansvar, men detta är inte något som sker per automatik utan föranleds ofta av diskussioner. Det är inte heller sällsynt att finansieringen hamnar på socialtjänstens bord. Tidigare revisionsrapporter har visat att socialtjänsten har en tendens att ta på sig ett för stort ansvar då andra huvudmän och nämnder avvisat det ekonomiska ansvaret, vilket även bekräftas av de intervjuade i denna rapport. En möjlig förklaring till detta kan vara att socialtjänsten har det yttersta ansvaret för barn och ungdomar som far illa (Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB, 2009).

4.5 Utvärdering Västbusmodellen

En treårig utvärdering av Västbusmodellen och införandet av dess riktlinjer har genomförts av FoU i Väst med start 2006. Utvärderingen anfördes av docent Staffan Johansson. Denna utvärdering hade som syfte att undersöka och beskriva hur riktlinjerna uppfattades och förverkligades i praktiken av personal vid de lokala verksamheterna som berörs av Västbusmodellen. Ett andra syfte var att få fram vad som stått i vägen för eller underlättat implementeringen av modellen. Ett tredje syfte med utvärderingen var att delge resultatet till dem som deltagit i den, samt att uppmärksamhet gynnar implementeringsprocessen. (FoU i Väst, 2009).

Utvärderingen visar att implementeringen av Västbusmodellen tar tid trots att respondenterna uppger att resurser finns. Det tydliggörs att nätverksmöten och gemensamma vårdplaner inte kommit till stånd i den utsträckning som det var tänkt. Endast några få procent menar att de följer Västbusmodellen i hälften av de ärenden där det bedömts som möjligt, trots att resultatet även visar att Västbusmodellen policy är relativt välkänd hos socialtjänstens individ- och familjeomsorg och BUP. Däremot var förskolan och barnhälsovården mer obekanta med policyn och dess betydelse. Flera av respondenterna uppger att de vill ha fortgående utbildningar och förbättrad grundläggande uppbyggnad av den praktiska samverkan mellan de olika verksamheterna. Angående fördelningen av ansvar mellan verksamheterna menar utvärderaren att tydligheten kan skärpas. Utvärderingen visar också på att Västbusmodellen i stor omfattning inte förmedlats ut till personalen på de respektive verksamheterna från cheferna, trots att den även visade att det främst är de som ska arbeta för att implementera modellen. Det framkom även att en stor del av personalen upplevde det som att det finns andra projekt som konkurrerar med Västbusmodellen och att denna modell inte är prioriterad hos ledningen. Trots detta verkar många inom verksamheterna vara motiverade till att följa samverkansmodellen och tycka att den är gynnsam och att dess riktlinjer är relevanta

och ändamålsenliga. Vidare menar utvärderaren att Västbusmodellen kräver att det finns medverkanden som betraktar det som sitt kall att utveckla modellen (FoU i Väst, 2009).

5 Metod

Inledningsvis under denna rubrik presenteras hur vi valt att avgränsa vår uppsats och vilket urval vi gjort. Sedan presenteras vårt val av kvalitativ respektive kvantitativ metod. Därefter ges en beskrivning av hur vi gått tillväga i vår litteratursökning. Sedan presenteras hur vi valt att bearbeta och analysera vårt empiriska material. Metodavsnittet avslutas med en presentation av vår förförståelse, de etiska överväganden vi gjort samt val av statistisk metod.

5.1 Avgränsning och urval

I vår uppsats har vi studerat hur olika samverkansmodeller inom barnavårdsområdet uppfattas av chefer och annan personal på socialtjänsten, BUP och i skolan. Vi har valt att studera två samverkansmodeller. Västbusmodellen som används i Västra Götalands län och Lotsmodellen som används av kommunerna i nordöstra Skåne. Dessa har vi valt då vi kommit i kontakt med dem under vår praktikperiod. Vi har valt att koncentrera vår studie till två mellanstora kommuner en i Skåne och en i Västergötland, då det var där vi gjorde vår praktik. Vi har genomfört åtta intervjuer med representanter från ledningen i socialtjänsten, skolan och på BUP samt med de respektive projektledarna. För att kunna göra en jämförelse mellan praktikernas och ledningens uppfattning av hur de respektive modellerna implementerats och hur de används, har vi även skickat ut enkäter till praktikerna på dessa instanser.

Då vi har valt att undersöka chefernas syn på samverkan i relation till personalens har vi inte gått djupare in på målgruppen uppfattning i frågan. Vi har avgränsat vår jämförelse mellan verksamheterna till att bara redovisa ledningspersonalens svar. Vi är medvetna om att det är fler aktörer som innefattas av dessa samverkansmodeller men vi har valt att inrikta oss på BUP, skola och socialtjänst. Samtliga avgränsningar har vi gjort på grund av utrymmes- och tidsskäl.

Då vår målgrupp för studien omfattar många individer har det varit nödvändigt för oss att göra en urvalsundersökning istället för en totalundersökning. Genom att vi valt att göra ett urval har undersökningen blivit mindre kostsam och gått snabbare att genomföra. Vid en totalundersökning hade vi fått lite information från många individer, så för att få ett mer omfattande djup har vi valt att använda oss av en urvalsundersökning där vi får mer information från färre individer (Körner & Wahlgren, 2005).

I vår kvalitativa studie har vi strategiskt valt ut åtta representanter i ledningsposition som varit med att utveckla Västbusmodellen- respektive Lotsmodellen. Fyra för varje modell, varav en representerar skolan, en socialförvaltning, en BUP, samt projektledaren för modellen.

Vi har även inledningsvis i vår kvantitativa studie valt att använda oss av ett strategiskt urval, genom att vi valt de arbetsplatser och avdelningar på dessa som vi velat ska besvara enkäterna. Dessa arbetsplatser är Barn- och ungdomspsykiatriska öppenvårdsmottagningarna i två mellanstora kommuner i Västergötland respektive Skåne, Barn- och ungdomsenheten på socialförvaltningarna samt grundskolor i samma kommuner. Det här urvalet har vi gjort utifrån att praktikerna på dessa arbetsplatser berörs av samverkansmodellerna som vi vill studera, vilket är den egenskap som krävts i vår undersökning. På arbetsplatserna och dess respektive enheter har det dock skett ett slumpmässigt urval av vilka av praktikerna som besvarat enkäterna (May, 2005). Vi har under studiens gång tillsammans deltagit i och genomfört samtliga intervjuer. Större delen av arbetet har författats gemensamt. De delar vi har delat upp och skrivit var för sig inledningsvis, har vi sedan utvecklat tillsammans. Vi upplever att vårt samarbete fungerat mycket väl och inga meningsskiljaktigheter eller oklarheter har uppstått.

5.2 Val av metod

I vår uppsats har vi använt oss av en kombination av kvalitativa och kvantitativa metoder i form av intervjuer och enkäter. Vår tanke har varit att genom intervjuer med personer i ledningen på de respektive organisationerna belysa chefernas perspektiv gällande implementeringen av Lots-/Västbusmodellen och modellens funktion i dagsläget. Med enkäterna har vår avsikt varit att få fram praktikernas syn på detsamma. Genom dessa metoder har vi undersökt skillnader och likheter i ledningens respektive praktikernas syn på samverkansmodellerna.

För att få mer av ett helhetsperspektiv på den praktiska utformningen av och synen på implementeringen av samverkansmodellerna, har vi gjort en komparativ ansats, genom att jämföra Lotsmodellen med Västbusmodellen. Detta innebär att vi har studerat samma fenomen på olika platser. Avsikten med en komparativ ansats har även varit att hjälpa oss att se vad som är specifikt för varje verksamhet, det vill säga BUP, skola och socialtjänst, men även vad som stämmer överens enligt ledningspersonal. Detta har gett oss en mer ingående bild av implementeringen av samverkansmodeller och synen på denna (Aspers, 2007).

Vi har valt att genomföra en komparativ studie i dubbel bemärkelse. Dels då chefers, inom de olika verksamheterna, syn på samverkansmodellen har jämförts med praktikernas, inom respektive modell, syn på den samma och dels genom jämförelsen av de två samverkansmodellerna. Sett utifrån Mays resonemang kring möjligheter och problem gällande komparativ forskning är det viktigt att poängtera att vi har förståelse för att modellerna är utformade och praktiserats i olika sociala kontexter och arbetskulturer. Vi har även uppmärksammat att maktrelationer inom och mellan verksamheter kan påverka resultatet av vår undersökning (Ibid, 2005).

Det material som vi fått fram genom nedanstående kvantitativa och kvalitativa undersökningsmetoder har analyserats utifrån vårt syfte och våra frågeställningar genom de två jämförelser som vår komparativa studie består av. Vi har valt att strukturera upp analysen under följande rubriker som vi använt oss av i vårt resultat, *historia/bakgrund, modell och målgrupp, implementering, utvärdering, statistik och resultat, samt möjligheter och hinder.*

Under utformningen av enkäten och intervjuformuläret är det flera faktorer som har varit av vikt att ta i beaktning. Vi har haft som ambition att göra enkät- och intervjufrågorna lätta att förstå och besvara för respondenterna, samt utforma dem så att de har kunnat göras om till mätbart material. Vi har även lämnat enkäten till en testperson för att mäta hur lång tid den uppskattningsvis tar att fylla i. Dessutom har det funnits en strävan efter att svaren ska kunna mätas och placeras i en kategori. Det har även varit viktigt för oss att i vår undersökning sträva efter att uppnå hög validitet och reliabilitet. Det förstnämnda innebär att vår undersökning ska mäta det som vi haft för avsikt att mäta. Det andra innebär att samma resultat ska kunna nås vid olika mätningstillfällen (May, 2005).

5.2.1 Kvalitativ metod

Ett moment av vår studie, som vi tidigare nämnt, består av åtta intervjuer med personer i ledningsposition som varit med och utformat de respektive samverkansmodellerna. Ip1, Ip2 och Ip3 var chefer på BUP, skola och socialtjänst under tiden för Lotsmodellens införande, Ip4, Ip5 och Ip6 var chefer på BUP, skola och socialtjänst under tiden för Västbusmodellens införande. Ip7, Johan Larsson, var koordinator för Miltongruppen i nordöstra Skåne och Ip8, Gunilla Bothén, var ordförande för Västbusmodellen i Sjuhärad, de fungerade båda som projektledare för de respektive modellerna. Vi har använt oss av semistrukturerade intervjuer, som är ett mellanting mellan strukturerade och ostrukturerade. Denna intervjumetod har gett en möjlighet för oss som intervjuare och för den som intervjuas att föra en dialog där svaren inom en begränsad ram har kunnat vidareutvecklas och fördjupas. Intervjupersonerna har

genom denna metod getts möjlighet att uttrycka sig utifrån egna termer. För intervjuens tillförlitlighet har kontexten varit av stor betydelse i denna metod (May, 2005). Det har därför varit viktigt för oss att uppmärksamma hur faktorer såsom, hur frågor ställts och tidsaspekter kan ha påverkat intervjupersonens svar.

Vi har i början av uppsatsen skickat ett informationsmail till de personer i ledning som vi velat intervjua, (se bilaga nummer 1). De som vi inte fått kontakt med via mail har vi ringt. Vi har även skickat ut intervjuformuläret i förväg till dem, (se bilaga nummer 2). Detta har vi gjort för att ge intervjupersonerna en möjlighet att förbereda sig och för att få så utförliga svar som möjligt. En av våra inplanerade intervjuer blev inställd på grund av sjukdom och därför har vi fått svar på intervjufrågorna via mail istället. Övriga intervjuer har genomförts som planerat, under november och december månad 2009, på intervjupersonernas respektive arbetsplatser och tog mellan 35 och 55 minuter. Dessa intervjuer har med intervjupersonernas godkännande spelats in på diktafon för att säkerställa att vi inte missar någon viktig information och för att kunna vara helt fokuserad på dialogen (Aspers, 2007). Detta har möjliggjort för oss att under intervjutillfällena ha koncentrationen på intervjupersonens svar och istället för att föra anteckningar. Vi har sedan transkriberat intervjuerna och skrivit ut dessa för att underlätta kodning och vidare analys (May, 2005). De rubriker som finns i resultatet är de teman som vi utgått från i kodningen. Vi har som komplement till våra intervjuer med företrädare för BUP, skola och socialtjänst, mailat de projektansvariga för Lots-/Västbusmodellen och bett dem svara på frågor (se bilaga nummer 3) gällande utvecklandet av respektive modell. Även de har fått informationsmailet kring vår uppsats.

För att öka validiteten har vi utgått från enkätfrågorna som en mall i utformningen av intervjufrågorna. Vid intervjutillfällena har vi dock utvecklat frågorna och ställt följdfrågor för att få ett ökat perspektiv på chefernas syn på samverkansmodellerna. Vi är medvetna om att detta medför en viss obalans i resultatet mellan praktiker och chefer. Då en av våra intervjuer skedde över mail minskade validiteten på dessa svar eftersom de inte var lika utförliga och vi inte hade möjlighet att ställa följdfrågor.

5.2.2 Kvantitativ metod

Ytterligare ett moment i vår process att framkalla empiriskt material har varit att genomföra en kvantitativ studie genom enkäter. Vi har skickat ut informationsbrev (se bilaga nummer 4) om vår undersökning till chefer på de respektive arbetsplatserna och frågat om de kunde tänka sig att vara med. Vi har skickat ut totalt 120 enkäter (se bilaga nummer 5) och har fått in 53 svar, vilket ger oss ett bortfall på 67 personer. Detta är ett högt, men rimligt, svarsbortfall i en

sådan här undersökningsform (Körner & Wahlgren, 2005). Utav de svar som vi fick in är det 10 praktiker fler från Lotsmodellen som har besvarat enkäten. Uppdelningen av enkäterna har gjorts utifrån åtta arbetsplatser, vilka lyder under de ledningspersoner som vi valt att intervjua. Totalt har 60 personer, 20 inom varje verksamhet det vill säga inom BUP, skola och socialtjänst från vardera modellen fått möjlighet att besvara enkäten. Vi har haft svårt att få in tillräckligt med enkätsvar från skolans verksamhet där Västbusmodellen används, och därför har vi delat ut enkäter till tre skolor i den regionen. En av dessa skolor ansåg sig inte ha några erfarenheter från Västbussamverkan och skickade tillbaka enkäterna obesvarade. Vi är medvetna om att det finns en obalans i vår undersökning, dels mellan mängden av de svar vi fått in från respektive modell och dels mellan mängden av de svar vi fått in från de olika verksamheterna.

I de fall där enkätrespondenterna skrivit ett eget svarsalternativ i marginalen har vi valt att inte ta med det i kodningen eller i presentation utav resultatet. En fråga då flera respondenter skrivit dit, ”vet ej”, var fråga 12a. Eventuellt borde vi ha haft med detta svarsalternativ på den frågan. De frågor, 3, 7b, 8a, 13b, 14b, 15b, 19b och 20b, där det har funnits ”annat” eller ”vilka” som svarsalternativ, har vi valt att presentera de svar som vi funnit intressanta för vår studie i resultat. När respondenterna kryssat i mer än ett alternativ, där endast ett alternativ fick kryssas i har vi singlat slant om vilket alternativ som kodats in. Detta för att få ett så slumpmässigt urval som möjligt (Körner & Wahlgren, 2005). Svarsalternativen ”närmaste chef” och ”chef som varit med och utveckla modellen” har vi under resultat slagit ihop till ett och samma svarsalternativ ”chef”, i fråga 7b. Anledningen till detta var att för få från Västbusmodellen hade kryssat i ”chef som varit med och utveckla modellen”. Under frågorna, 21 och 22, rörande modellernas riktlinjer har vi valt att ta bort svarsalternativet ”inte alls” då ingen svarat detta. I presentationen av fråga 10 som berörde ärendefrekvens har vi valt att räkna ut medianen av ärenden i respektive modell. Detta för att medianen illustrerar genomsnittet bäst.

Under framställningen av resultatet av enkätsvaren har vi till varje tabell räknat ut χ^2 , p-värde, och frihetsgrader (df), för att kolla om det finns någon signifikant skillnad och där med om resultaten kan sägas vara statistiskt säkerställda. χ^2 har presenterats med en decimal, p och df med två decimaler. I tabellerna har vi skrivit svaren i procentform utifrån vardera modellen. Detta för att lättare kunna se skillnaderna mellan modellerna. På grund av att vi har avrundat svaren uppnår inte alltid totalsumman 100 procent.

5.2.3 Litteratursökning

Den litteratur som vi använt oss av i uppsatsen har vi funnit genom att söka i Lunds Universitets bibliotekskatalog Lovisa och på Google genom att söka på begreppen *samverkan*, *samarbete*, *implementering*, *samverkansmodeller*, *Västbusmodellen*, *BUS* och *Milton*. Vi har även funnit relevant litteratur till uppsatsen genom att titta i referenslistan på de böcker vi funnit genom ovanstående sökning och använt oss av litteratur som vi kommit i kontakt under tidigare terminer och under praktikperioden.

5.3 Förförståelser

Vi är medvetna om att vi genom att vi under vår praktik kommit kontakt med Lots-/Västbusmodellen har en viss förförståelse kring vad dessa modeller är, synen på dem och hur de tillämpas. Vi bär även med oss en förförståelse kring organisationskulturen på BUP respektive socialtjänsten, då det är inom dessa verksamheter som vi gjort vår praktik. Vår syn på samverkan gällande barn och ungdomar med psykisk ohälsa grundar sig i en positiv förförståelse. Vi har även en förförståelse kring att det finns ett avstånd i relationen mellan ledningspersonal och praktiker inom samtliga verksamheter som vi studerat.

5.4 Etiska överväganden

Inför våra intervjuer och enkätutdelningar har vi skickat ut ett brev till varje intervjuperson/verksamhet innehållande information om syftet med vår undersökning och hur vi har tänkt använda och presentera vårt material.

Det har varit viktigt för oss att i vår forskning utgå från olika etiska överväganden som tar hänsyn till dem som berörs av vår forskning (May, 2005). Ett sådant övervägande som vi har gjort innebär att de som deltagit i vår studie gjort det frivilligt och under hela processen garanteras anonymitet. Under resultat har vi valt att benämna de chefer inom BUP, skola och socialtjänst som vi intervjuat för Ip 1-6. Utav anonymitetsskäl har vi även valt att inte presentera de data vi har fått in gällande kön, ålder och arbetsplats.

Intervjupersonerna har informerats om studiens syfte och att de när som helst under processen kan välja att avbryta sin medverkan.

Det empiriska material vi har fått fram genom undersökningarna har inte använts till något annat än det som vi angivit för dem som deltar i vår studie.

5.5 Statistisk metod

Efter det att vi samlat in enkäterna har vi fört in resultaten i SPSS 16.0 som är ett program för statistisk analys (Körner & Wahlgren, 2005).

6 Resultat

Under den här rubriken redogör vi för den ögonblicksbild som vi fått av hur chefer och praktiker ser på implementeringsprocessens olika delar, samt tillämpningen av respektive modell. Vi varvar empirin från våra åtta intervjuer med empirin från våra 53 besvarade enkäter.

Tabell 1. Uppdelning av respondenterna i respektive modell och verksamhet (n=53)

	BUP	Skola	Socialtjänst
Lotsmodellen	28	22	50
Västbusmodellen	43	19	38

Ovanstående tabell visar andel svaranden från de olika verksamheterna inom modellerna.

Skolan är den verksamhet i båda modellerna som har minst antal svaranden. ($\chi^2 = 1,3$, $df = 2$, $p = 0,53$) Det finns ingen signifikant skillnad.

6.1 Historia/bakgrund

Under den här rubriken lyfter vi fram de orsaker som intervjupersonerna berättar resulterade i ett beslut om utvecklandet av en samverkansmodell.

6.1.1 Lotsmodellens och Västbusmodellens bakgrund

Johan Larsson, Ip7, anställdes i april 2006 som koordinator för Miltongruppen i nordöstra Skåne och fick i uppdrag att utveckla och förbättra samverkan mellan sex kommuner, samt mellan kommunala och regionala verksamheter i området. Initiativet till detta uppdrag kom från REKO, regionalkommunalsamverkan, ett politiskt forum med ansvariga tjänstemän, som var missnöjda med hur samverkan mellan socialtjänstens individ- och familjeomsorg och BUP fungerade i de sex kommunerna i nordost. Tillsammans satte denna grupp ihop en ansökan för de statliga stimulansmedel, Miltonpengarna, som blev aktuella att söka efter Anders Miltons psykiatriutredning. Ip7 började med att inventera hur samverkan fungerade i de olika kommunerna och sammanställde en rapport kring detta. Därefter arbetade han fram en möjlig lösning i form av ett gemensamt avtal mellan de berörda kommunerna, som även kom att bli Lotsmodellen. I utvecklandet av modellen arbetade Ip7 med en grupp

mellanchefer från olika verksamheter. Ip7 skrev i slutet av 2007 modellen, blanketter och en lathund till denna. Därefter presenterade han Lotsmodellen och genomförde en implementering av den i de olika kommunerna och verksamheterna under våren 2008. Lotsmodellen kom att gälla som en muntlig överenskommelse mellan berörda verksamheter i dessa kommuner (Ip7, 2009).

Gunilla Bothén, Ip8, har som företrädare på tjänstemannanivå från kommunens sida, sedan starten 2006, varit ordförande i ledningsgruppen för Västbusmodellen i Sjuhärad i Södra Älvsborg. Hon berättar att BUP och socialtjänsten sedan lång tid tillbaka har haft svårigheter att samarbeta kring den gemensamma målgruppen. Det har funnits skilda meningar kring vem som har ansvaret för olika insatser. Med anledning av detta, samt att det gjordes en lagändring angående ansvarsfördelning för HVB- hem, beslutades det år 2001 om ett uppdrag gällande att utarbeta riktlinjer avseende rutiner kring samarbete och fördelning av ansvar. Som en del av detta avtal utvecklades en samverkansmodell, Västbusmodellen, i uppdrag från ett samrådsorgan som bestod av Västkoms presidium. Ledande politiker från kommun och region ingick i en styrgrupp och det fanns även en ledningsgrupp på länsnivå bestående av tjänstemän från kommunerna och BUP. Det tillsattes även en gemensam projektledare på heltid. Ledande tjänstemän från de olika verksamheterna inom varje sjukhusområde ingick dessutom i en delregional ledningsgrupp. Under våren och hösten 2005 togs beslut av fullmäktige i de 49 kommuner och i regionfullmäktige, som ingår i Västra Götaland, om ett antagande. Efter detta var Ip8 ordförande i den gemensamma Styrgrupp Västbusmodellen (från början Ordförandegruppen) på länsnivå. Denna grupp bestod av representanter från de sex delregionala Västbusgrupperna (Ip8, 2009).

6.1.2 Historia/bakgrund Lotsmodellen

Enligt Ip1, företrädaren för BUP, var bakgrunden till Lotsmodellen att skapa ett sätt att förbättra samarbetet mellan kommunerna och landsting. Tidigare hade samarbetet delvis haft bristande struktur och varit ganska personbundet. Det fanns en gemensam upplevelse av att man kom in i ärenden för sent och försökte lösa problemet inom den egna organisationen. I många ärenden fungerade samarbetet bra, men i andra kunde barnfamiljerna komma i kläm när myndigheterna näst intill konkurrerade med varandra. I enstaka fall ledde detta till att familjen omedvetet eller medvetet spelade ut aktörerna mot varandra. Samverkansmodellen skulle leda till att alla ska utgå från samma dokument och ha kunskap om vad de andra gör, så att det varken blir dubbelarbete eller att ärenden tappas.

Ip2 företräder skolan och berättar att det fanns ett önskemål från brukarorganisationer och föräldrar, samt även från skolan att hitta former för att kunna samverka kring det enskilda barnet. Medan landstingets uppgift är väldigt specifik, har skolan genom att de har hand om alla barn en mer generell uppgift. Detta leder till att verksamheterna har olika perspektiv på barnens behov. Det fanns en tendens att barnen åkte fram och tillbaka mellan verksamheterna. Det var även vanligt att det uppstod tvister kring ekonomiska frågor.

Företrädaren för socialtjänsten, Ip3, berättar att när det blev möjligt att utveckla en samverkansmodell inriktades arbetet på barn med social och psykiatrisk problematik eftersom det var just denna grupp som de tidigare haft problem att samverka kring. Det fanns ett behov av att komma in snabbare med insatser, parallellt från de respektive verksamheterna, samt lösa ekonomiska frågor kring placering av dessa barn och ungdomar. En önskan med modellen var att komma åt problemet med att barnen skickades mellan skola, socialtjänst och BUP. För att minska barnens lidande och stora kostnader för samhället var det viktigt att utveckla en samverkansmodell kring målgruppen.

6.1.3 Historia/bakgrund Västbusmodellen

Enligt Ip4 som är företrädare för BUP, har samverkan mellan kommun och BUP alltid funnits, men det har tidigare varit på ett mer lokalt plan. Den lokala samverkan låg främst ute på öppenvårdsteamerna och kunde se väldigt olika ut. Grundidén med Västbusmodellen var att skapa en handlingsplan för hur man behandlade barn med sammansatt problematik, som var i behov av vård från flera vårdgivare. En av grundstenarna i Västbusmodellen var att skapa en gemensam värdegrund. Idag upplever Ip4 att det finns en mer tydlig ram för samverkan än tidigare. Vidare framhåller Ip4 att barn och ungdomar med sammansatta problem ofta fått möta organisationernas resurssvaghet och på så vis har dessa barn och ungdomar blivit bärare av organisationernas misslyckande.

Följande citat beskriver Ip4s tankar kring varför samverkan är viktigt kring målgruppen: Det är nog just det som jag säger att de möter många gånger våran ofullkomlighet annars och blir bollade mellan och ganska ofta så får de en känsla av misslyckande själva. De är för svåra för alla på något sätt så. Och det är nog också så att [...] vi skulle inte kunna lyckas med dem någon av oss om man säger så utan [...] förutsättningarna för att få ett lyckat resultat är att vi möts.

Ip5 som företräder skolan beskriver att det tidigare i samverkan kring barn med olika typer av behov från skilda aktörer blev diskussioner om hur man skulle fördela kostnader och insatser. Detta ledde ofta till att de fann lösningar som blev till barnets nackdel. Vidare beskrivs att

målgruppen har blivit lidande av den bristande samverkan och trillat mellan stolarna.

Bakgrunden till att modellen införts är att lättare kunna samverka kring barnet för barnets bästa. Den stora utmaningen i samverkan beskriver Ip5, är att lyckas med att överbrygga de kulturella skillnader, som vuxit fram som ett resultat av verksamheternas skilda uppdrag i hur de olika aktörerna ser på insatser för barn.

Ip6 som företräder socialtjänsten beskriver modellens tänkta funktion: [...] det finns en rationell funktion i detta, att inte dubbelarbeta. Att den ena handen vet vad den andra gör. Att barnen ska egentligen, i de bästa av världar så ska barnen uppleva att det finns egentligen bara en hand som håller i mig.

Generellt sett beskriver Ip6 den tidigare samverkan med BUP och skola som positiv, men när det gällde hur kostnadsfördelningen skulle se ut när socialtjänsten skulle placera barn med psykiatriska vårdbehov uppstod problem. Det var detta som var kärnfrågan som ledde till att Västbusmodellen utvecklades. Syftet med modellen beskrivs som att hitta en gemensam lösning för barnet och ta ansvar för den så att inget barn eller ungdom hamnar emellan. Ip6 upplever att samverkan tidigare var mer koncentrerat till det lokala planet med fokus på öppenvårdsteamet.

6.1.4 Sammanfattning chefer

Den generella bilden som återges av chefer från båda modellerna, är att det tidigare varit svårt för verksamheterna att samverka kring målgruppen. Barnen och ungdomarna skickades mellan organisationerna och trillade ofta mellan stolarna. Det uppstod ofta ekonomiska tvister mellan organisationerna kring vem som skulle bekosta olika insatser i dessa ärenden. Den tidigare samverkan var mer lokal och personbunden.

6.2 Modell och målgrupp

Inledningsvis illustreras ledningspersonalens tankar kring samverkansmodellernas funktion, arbetsgång, målgrupp och riktlinjer. Därefter presenteras praktikernas enkätsvar avseende arbetsgångens kontinuitet och modellens riktlinjer.

6.2.1 Modell och målgrupp Lotsmodellen

Ip1 som företräder BUP berättar att det är viktigt att rutiner och modellens steg följs. Den som först kommer i kontakt med familjen har ansvaret att kalla berörda parter, i samråd med familjen, inom fyra veckor. I kallelsen anges datum och det är obligatoriskt för de som kallas att komma. Det är sedan upp till de kallade verksamheterna att besluta vem som ska företräda dem. Dokumentation är också ett viktigt steg, samt att en Lots utses. Modellen beskrivs som

strukturerad men inom ramen för detta kan vissa modifieringar göras, då modellen ganska snabbt fått fäste i verksamheten. Enligt Ip1 borde det ha kommit signaler utifrån om modellen inte fungerat, vilket det inte har gjort. Ip1 har tillsammans med övriga i styrgruppen utformat blanketter, dokument och regler till modellen. Målgruppen hos BUP beskriver Ip1 som alla från 0 till 18 år. Men samverkan rör främst de i skolåldern, eftersom det oftast är då som flera aktörer kan vara inkopplade.

Ip2 menar att det ska finnas en viss struktur, det vill säga att modellens steg måste följas för att få lov att kallas Lotsmodellen. Det ska finnas en plan för åtgärden, en uppföljning av det som genomförs och det ska skrivas mötesanteckningar. Enligt Ip2 är modellens riktlinjer relevanta och ändamålsenliga. Ip2 upplever att det finns en tydlighet i samtliga aktörers skyldighet att samverka kring målgruppen, vilken utgörs av de med psykisk eller neuropsykisk problematik.

För att samverkan ska ha följt Lotsmodellen, krävs att alla stegen i modellen genomförs menar Ip3. Målgruppen är barn och ungdomar under 20 år med olika former av psykisk ohälsa, som behöver insatser från både kommunal och regional verksamhet. Ip3 uttrycker att det finns en oklarhet i ansvarsfördelningen mellan berörda myndigheter avseende målgruppen.

6.2.2 Modell och målgrupp Västbusmodellen

Det krävs följande steg för att arbetet ska ha följt Västbusmodellen enligt Ip4, att en särskilt utformad inbjudan har skickats till berörda verksamheter, att det har hållits ett nätverksmöte med alla kallade närvarande där det skrivits en gemensam vårdplan, och att denna vårdplan utvärderas. Ip4 nämner att det finns en tendens till att de kallar möten för Västbusmodellen, där professionella träffas, trots att de inte arbetar efter modellens steg. Vem som håller i Västbusmötet och vilken teknik som används kan variera beroende på vilken kommun och verksamhet det handlar om. Oftast är det den som kallar till mötet som får agera mötesledare, men det händer också att externa mötesledare kopplas in. Det uppkommer även diskussioner kring vilka som ska stå för kostnaden och vart denna diskussion ska föras. Det finns en tendens att ekonomiska tvistefrågor hamnar på en för låg nivå där människor som inte har mandat att ta beslut gällande ekonomin befinner sig. Ip4 beskriver målgruppen som framförallt ”unga vuxna med sammansatta svårigheter”.

Från början när modellen utvecklades på regional nivå var dess innehåll och funktion relativt löst formulerade menar Ip5. En kritik lyfts fram kring att modellens riktlinjer är svårlästa och att det inte finns några distinkta rutiner kring hur det praktiska arbetet ska

genomföras. Grundtanken i modellen är att arbeta för barnens bästa genom att samverka. Så länge man accepterar att samverka och kompromissande är nödvändigt för att hitta lösningar så har man förstått kärnan i modellen. Ip5 säger att modellen riktar sig till barn med olika sociala, psykiatriska eller psykiska problem.

Ip6 beskriver att det ska kallas till ett möte, alla som kallas måste delta, en gemensam plan ska utformas, samt att det är viktigt att sätta barnet i centrum för att ett ärende ska ha följt Västbusmodellen. I de flesta nätverksmöten inom Västbusmodellen deltar barnet eller en representant för barnet. I ärenden där det finns möjlighet att förbereda sig lite bättre med klienterna och där det inte är lika brådskande används en annan form av nätverksmöten där det alltid är en extern nätverksarbetare som håller i mötet. I de ärenden där det finns en oenighet kring ekonomi saknas för närvarande en rutin för hur avvikelser ska rapporteras. Detta är en fråga som diskuterats och en grupp bestående utav de högsta politikerna och förvaltningschefer där sådana ärenden ska diskuteras är på gång. När det gäller riktlinjerna anser Ip6 att de är bra, då de är avsedda som ramriktlinjer med visst handlingsutrymme. Målgruppen är främst barn och ungdomar i grundskoleåldern.

6.2.3 Sammanfattning chefer

Cheferna från de båda modellerna framhåller betydelsen av att respektive modells steg följs. Beskrivningen av målgruppen varierar mellan cheferna inom de respektive verksamheterna inom både Lots- och Västbusmodellen. Inom Lotsmodellen upplever företrädaren för skolan att ansvarsfördelningen mellan verksamheterna är tydlig, medan socialtjänstens företrädare upplever den som otydlig. I Västbusmodellen påtalar företrädaren för BUP och företrädaren för socialtjänsten att det ännu inte finns en fungerande rutin för hur ekonomiska tvister ska lösas.

I nedanstående tabeller presenteras praktikernas upplevelse av programtrogenhet till Lots-/Västbusmodellen och deras syn på respektive modells riktlinjer.

Tabell 2. Följs alltid alla steg i modellen? (n=42)

	Lotsmodellen	Västbusmodellen
Ja	58	67
Nej	42	33

Resultaten mellan modellerna är jämförbart. En tredjedel utav de som besvarat frågan som tillämpar Västbusmodellen menar att stegen i modellen inte alltid följs. För de som tillämpar Lotsmodellen svarar 42 procent detsamma. De som svarat att alla steg inte alltid följs nämner

som exempel, upprättande av arbetsplan, närvaro och uppföljning. ($\chi^2 = 0,3$, $df=1$, $p=0,58$)

Det finns ingen signifikant skillnad.

Tabell 3. Avbruten arbetsgång (n=43)

	Lotsmodellen	Västbusmodellen
Ja	38	32
Nej	63	68

Resultaten är jämförbara, då cirka en tredjedel från båda modellerna uppger att det hänt att arbetsgången avbrutits i ärenden där modellen tillämpats. Den främsta anledningen var att det inte längre fanns behov av samverkan. ($\chi^2 = 0,2$, $df=1$, $p=0,69$) Det finns ingen signifikant skillnad.

Tabell 4. Är riktlinjerna relevanta och ändamålsenliga för målgruppen? (n=53)

	Lotsmodellen	Västbusmodellen
Ja, i hög grad	44	62
Ja, i viss grad	44	33
Vet inte	13	5

Resultaten visar att en majoritet ifrån båda modellerna upplever att riktlinjerna är relevanta och ändamålsenliga. ($\chi^2 = 2,0$, $df=2$, $p=0,37$) Det finns ingen signifikant skillnad.

Tabell 5. Innebär riktlinjerna bättre förutsättningar för målgruppen? (n=53)

	Lotsmodellen	Västbusmodellen
Ja, i hög grad	47	47
Ja, i viss grad	44	29
Vet inte	9	0

Gällande denna fråga upplever en majoritet av samtliga respondenter att riktlinjerna innebär bättre förutsättningar för samverkan kring målgruppen. ($\chi^2 = 4,1$, $df=2$, $p=0,13$) Det finns ingen signifikant skillnad.

6.2.4 Sammanfattning praktiker

Av praktikerna uppger 33 respektive 42 procent att modellens alla steg inte alltid följs. Bland de steg som hoppas över nämns upprättande av arbetsplan, närvaro och uppföljning. I både Lotsmodellen och Västbusmodellen uppger cirka en tredjedel av praktikerna att arbetsgången i ett ärende där modellen använts avbrutits. Här anges att ”behovet av samverkan finns ej längre” som den främsta anledningen. En majoritet utav praktikerna i båda modellerna är av

uppfattningen att riktlinjerna är relevanta och ändamålsenliga och att de innebär bättre förutsättningar för samverkan kring målgruppen.

6.3 Implementering

Under denna rubrik framför vi intervjupersonernas svar på hur implementeringen av samverkansmodellerna genomfördes, vem som hade ansvaret för implementeringen och hur de upplever att modellen togs emot i verksamheten. Efter det presenteras praktikernas svar kring hur väl de upplever att de känner till modellens innehåll, om de har informerats om modellen, vilken som var den främsta informationskällan, och om de har fått utbildning i hur modellen används.

6.3.1 Implementering Lotsmodellen

Ip1 var i egenskap av chef ansvarig för implementeringen av Lotsmodellen i sin verksamhet. Projektets koordinator Johan Larsson hade en central roll i implementeringsarbetet och var den som huvudsakligen informerade om modellen i de olika verksamheterna. På BUP genomfördes implementeringen av modellen genom information på särskilda utbildningsdagar och på arbetsplatsträffar. Här togs även synpunkter och förslag på ändringar och justeringar upp, som sedan diskuterades i styrgruppen. Ip1 upplever att modellen snabbt fick positiv respons i verksamheten.

Ip2 var ansvarig för implementeringen av modellen, då hon sitter på en sådan strategisk position i skolans verksamhet. Om implementeringsprocessen berättar Ip2 att det bedrevs en ganska stor informationskampanj som bestod av två steg. Som första steg hölls särskilda möten med alla ledare, skolsköterskor, psykologer, logoped, specialpedagoger och biträdande rektorer i verksamheten. I det andra steget fick cheferna med sig informationsmaterial, om modellen, till verksamheterna som lärarna fick ta del av.

Ip3 var, till en början ansvarig för implementeringen av modellen. Det ansvaret kom sedan att ligga på de Lotsambassadörer som utsågs i verksamheten. Det största implementeringsarbetet skedde under tiden som Johan var koordinator och fungerade då väldigt bra. Då anordnades gemensamma utbildningar och systemiska möten. Inom förvaltningen gavs information och diskussioner hölls. Det utbildades också ett antal personer i metoden, systemiska möten. Generellt mottogs modellen väldigt positivt. Lite skepsis fanns kring om alla skulle gå på mötena och om det skulle vara annorlunda från hur tidigare nätverksmöten sett ut. I dagsläget skulle implementeringen behöva ny energi, enligt Ip3.

6.3.2 Implementering Västbusmodellen

Ip4 berättar att verksamhetschefen och Ip4 varit ansvariga för implementeringen av Västbusmodellen inom BUP, eftersom de var med i den delregionala styrgruppen. Inledningsvis informerades chefer om modellen vid sammankomster där de träffades över organisationsgränserna. Därefter informerades respektive verksamhet. Det har även tagits fram en broschyr som förklarar modellen och som finns tillgänglig för alla i verksamheten. Till en början fanns en viss oro hos praktikerna kring om det skulle leda till många möten och att någon annan styrde i verksamheten. Ip4 upplever att det finns goda kunskaper om Västbusmodellen inom BUP, men att den på andra områden inte har nått ut riktigt på golvet än. Som exempel nämner Ip4 skolan, där det även fanns brister i deltagande under utvecklingen av modellen. Skolan har inte riktigt varit med från början av processen. Ip5 har själv varit med i implementeringsprocessen på central nivå. Därefter har implementeringsansvaret för modellen förts över på en lokal grupp, som bland annat anordnat en utbildningsdag för cheferna. Det har sedan varit chefernas uppgift att informera om modellen på arbetsplatserna. En nackdel med denna typ utav linjelösning är risken för att kommunikationskedjan bryts, vilket leder till att informationen inte når fram till alla berörda parter menar Ip5. Då implementeringsarbetet startade för tre månader sedan har Ip5 ingen uppfattning gällande hur arbetet med detta har fungerat i verksamheterna. De signaler som kommit in från rektorer visar dock på att Västbusmodellen används och därmed upplever Ip5 implementeringen som lyckad hittills.

Inom Ip6s verksamhet var det avdelningschef och förstesocialsekreterarna, inom barn och familj, som var ansvariga för implementeringen. Informationsprocessen startade med gemensamma sammanträden för chefer inom de olika verksamheterna. Därefter har representanter från styrgruppen erbjudit sig att informera de lokala Västbusgrupperna. Sedan är det upp till varje chef att föra in informationen till sin verksamhet. På avdelningschefsnivå har implementeringen gått bra säger Ip6. Det har dock inkommit klagomål avseende socialsekreterare som inte har förstått att det är obligatoriskt att närvara vid Västbusmöten. Det har inte heller nått fram till alla att en gemensam plan ska upprättas. Ip6 menar att det måste få ta tid att bygga upp en sådan här struktur och att det är naturligt att det felar ibland. Hos de flesta verkar ändå modellen ha fått fäste och responsen har generellt sett varit positiv, enligt Ip6.

Ip6 upplever att skolan deltagit för lite i utformandet av modellen. [---] Och sen plötsligt när vi satt på ett sådant här möte så blev det väldigt tydligt att skolan var med alldeles för lite i diskussionen. Skolan är

utsedd som en basorganisation, men de var inte riktigt med på banan initialt i den tappningen som de skulle ha vart tycker inte jag. Och det hade vi ett stort möte eller en stor diskussion kring också.

6.3.3 Sammanfattning chefer

Samtliga chefer uppger att de varit ansvariga för implementeringen av respektive modell i sin verksamhet. I Lotsmodellen anger både företrädarna för BUP och för socialtjänsten att koordinatören Johan Larsson haft en stor roll i implementeringsarbetet av modellen inom dessa verksamheter. I Västbusmodellen delar företrädarna för BUP respektive socialtjänsten uppfattningen att skolan inte deltagit i utvecklingsarbetet av modellen i den utsträckning som de borde ha gjort. I båda modellerna beskrivs hur verksamheterna i viss utsträckning använt sig av en slags linjelösning i implementeringen av modellen. Den har bestått av två steg där chefer informerats först och där sedan cheferna fått föra tillbaka informationen till sina respektive verksamheter.

Nedanstående tabeller illustrerar praktikernas upplevelser av hur väl de känner till Lots-/Västbusmodellen, hur mycket och varifrån de fått information om modellen, om de fått utbildning eller kompetensutveckling kring modellen, samt om de upplever att Lots-/Västbusmodellen skulle kunna användas i fler ärenden.

Tabell 6. Hur väl praktikerna upplever att de känner till respektive modell (n=53)

	Lotsmodellen	Västbusmodellen
Mycket väl	19	24
Väl	56	67
Otillräckligt	25	10

En majoritet av praktikerna i båda modellerna svarar att de känner till modellen väl. Av dem som använder sig av Lotsmodellen uppger 25 procent att de har en otillräcklig kunskap om modellen. ($\chi^2 = 2,0$, $df=2$, $p=0,37$) Det finns ingen signifikant skillnad.

Tabell 7. Upplever praktikerna att de fått tillräcklig information? (n=53)

	Lotsmodellen	Västbusmodellen
Ja	94	90
Nej	6	10

Ovanstående tabell visar att en klar majoritet i de respektive modellerna har fått information om Lots-/Västbusmodellens innehåll. De flesta upplever även informationen som god eller mycket god. 10 procent inom Västbusmodellen och 6 procent inom Lotsmodellen svarar att informationen varit otillräcklig. ($\chi^2 = 2,0$, $df=1$, $p=0,66$) Det finns ingen signifikant skillnad.

Tabell 8. Främsta informationskälla kring modellen (n=50)

	Lotsmodellen	Västbusmodellen
Chef	27	40
Kollega	10	25
Informationsmaterial	30	30
Annan källa	33	5

Informationskällorna till de två samverkansmodellerna är jämförbara. De som använder sig av Lotsmodellen fick främst information från annan källa, vilken angavs vara projektkoordinatören. De som tillämpar Västbusmodellen fick främst information från en chef. ($\chi^2=6,5$, $df= 3$, $p=0,09$) Det finns ingen signifikant skillnad.

Tabell 9. Utbildning och kompetensutveckling (n=52)

	Lotsmodellen	Västbusmodellen
Ja, till samtliga	19	0
Ja, till några	19	5
Nej, inte ännu	16	52
Vet inte	45	43

Tabellen visar att en majoritet av dem som representerar Västbusmodellen inte har fått någon utbildning eller kompetensutveckling i modellens funktion. Totalt sett är det 45 respektive 43 procent som uppger att de inte vet om någon utbildning eller kompetensutveckling genomförts. Alla svarande från den region där Västbusmodellen används anger att de kommit i kontakt med denna. Från regionen där Lotsmodellen används svarar cirka en femtedel att de inte kommit i kontakt med modellen. ($\chi^2= 11,4$, $df=3$, $p=0,01$) Det finns en signifikant skillnad. Den består i att praktikerna inom Lotsmodellen har fått utbildning eller kompetensutveckling med praktikerna från Västbusmodellen inte har fått det.

Vi har i fråga 9b i enkäten frågat i hur många ärenden de svarande har använt sig av respektive modell. I Lotsmodellen är medianen 3 ärenden medan den i Västbusmodellen är 5. Högst antal ärenden där Lotsmodellen använts var 9 medan de i Västbusmodellen var 20. Minst antal ärenden där de respektive modellerna tillämpats var 1 i båda.

Tabell 10. Skulle modellen kunna användas i fler ärenden? (n=49)

	Lotsmodellen	Västbusmodellen
Ja	79	90
Nej	21	10

Resultaten är jämförbara och visar att en klar majoritet utav de svarande upplever att de respektive modellerna skulle kunna användas i fler ärenden. ($\chi^2 = 1,0$, $df=1$, $p=0,32$) Det finns ingen signifikant skillnad.

6.3.4 Sammanfattning praktiker

I både Lotsmodellen och Västbusmodellen uppger en majoritet av praktikerna att de fått information om modellen, samt att informationen varit mycket god eller god. I Lotsmodellen anges projektkoordinatorn som främsta informationskälla och i Västbusmodellen en chef. Det finns en signifikant skillnad mellan att praktikerna i Lotsmodellen fått utbildning i modellen, medan praktikerna i Västbusmodellen inte fått någon utbildning i modellen. En majoritet utav praktikerna från båda modellerna upplever att respektive modell skulle kunna användas i fler ärenden.

6.4 Utvärdering, statistik och resultat

Under denna rubrik presenteras intervjupersonernas svar avseende utvärdering och statistik för respektive samverkansmodell, samt resultatet av deras införande. Därefter redovisas resultaten av praktikernas svar på om samverkan ökat och om det behövs mer resurser efter införandet av Lots-/Västbusmodellen.

6.4.1 Utvärdering, statistik och resultat Lotsmodellen

Ip1 tror inte att det gjorts någon utvärdering av modellen eftersom den inte funnits under så lång tid. Ip1 menar att det främst skulle vara intressant att utvärdera hur patienterna och familjerna upplever samverkansarbetet, speciellt de som varit med både innan och efter modellens införande. Enligt Ip1 finns det inte någon statistik över antal ärenden där Lotsmodellen används. Ip1 upplever att resultatet av modellen är bättre än förväntat. Samverkan är mer frekvent, effektiv och konstruktiv. De olika verksamheterna har en bättre förståelse och kunskap av varandras verksamheter sedan modellen infördes.

Ip2 har inte gjort någon utvärdering inom sin verksamhet men hade gärna sett att det gjorts. Under ett möte med skolsköterskorna framkom dock att modellen används, ges prioritet och upplevs som positiv. Anledningen till att modellen inte utvärderats beror på att det inte längre finns någon koordinator för projektet. Tanken var från början att en utvärdering skulle ha gjorts efter ett år, men så har det inte blivit. Det finns inga resurser inom verksamheterna för att göra en sådan utvärdering. Ip2 upplever att det behövs någon som är samordnare för modellen, helst någon från regionen. Ip2 berättar att ingen statistik förs i verksamheten. Samverkan har ökat på chefsnivå, mellan verksamheterna, enligt Ip2.

Resultatet av modellen, upplever Ip2, har blivit väldigt bra. Det händer dock att BUP på grund av personbrist inte alltid prioriterar de långväga möten som de kallas till.

Ip3 berättar att det gjorts ett försök att utvärdera modellen, men är osäker på resultatet. Ip3 tycker att modellen har lett till bättre kunskap om varandras verksamheter och upplever att samverkan har ökat mellan verksamheterna, men vet inte om det förs någon statistik över det.

6.4.2 Utvärdering, statistik och resultat Västbusmodellen

Ip4 berättar att det har gjorts en utvärdering av modellen. Troligen på chefsnivå, men är osäker på om den även innefattade medarbetare. Uppföljning sker genom att ordförandena i de lokala Västbusgrupperna bjuds in en gång per år till de delregionala Västbusstyrgrupperna där cheferna sitter. Där ges möjlighet att ta upp sådant som uppkommit i de lokala Västbusgrupperna. I ärenden där förväntningarna på de olika verksamheterna är oklara har det hänt att det krånglat till sig såpass att en extern konsult kopplats in. Den främsta anledningen till problemet har visat sig bero på att det inte skrivits en ordentlig handlingsplan. Även ärenden där det rör sig om mycket pengar kan bli problematiska. Ip4 upplever att ett resultat av modellen är att det är mer av en självklarhet att man ska samverka och vara fler som hjälps åt, samt att tidsfristen på att man ska samlas för ett första möte inom 3 veckor respekteras. Det förs ingen statistik inom Ip4s verksamhet.

Ip5 berättar att det inte har gjorts någon utvärdering då modellen nyligen implementerats i verksamheten. Det är lämpligt först när ett år har gått. För att föra statistik rapporteras det via kallelseblanketten in hur många ärenden Västbusmodellen används i. Enligt de rapporter som Ip5 fått av rektorer använder sig skolorna av modellen. Resultatet av modellen har blivit som Ip5 förväntat sig och framhåller att det är viktigt att hela tiden arbeta med uppdateringar och förbättringar.

Ip6 berättar att de inte har prioriterat en utvärdering av Västbusmodellen i verksamheten, då de arbetat mycket med att implementera BBIC och utvärdera klienternas syn på verksamheten. Då det finns ett politiskt beslut gällande att arbeta enligt Västbusmodellen har socialsekreterarna inget val, de måste tycka att det är ett bra arbetssätt. Utifrån uppgifter som samlats in från de lokala Västbusgrupperna ska det göras en utredning som blir klar efter jul. Alla socialsekreterare skickar in en kopia på genomförandeplanen till avdelningschefen som på så vis får fram statistik över frekvens av Västbusärenden. Ip6 tycker att modellen gjort det lättare för praktikerna att ta kontakt med varandra.

6.4.3 Sammanfattning chefer

Cheferna som företräder BUP och skola där Lotsmodellen används uppger att de inte utvärderat modellen. Inom socialtjänsten, där samma modell används, har det gjorts försök att utvärdera modellen, men företrädaren är osäker på vad resultatet blev. Inom Västbusmodellen uppger företrädaren för BUP att det gjorts en utvärdering, men är osäker på vilka den riktade sig till och resultatet av den. Företrädarna för skola och socialtjänst i Västbusmodellen uppger att det är för tidigt att utvärdera modellen respektive att en utvärdering inte getts prioritet. Ingen utav verksamheterna som använder Lotsmodellen för statistik över hur många ärenden som modellen används i. Inom Västbusmodellen förs det statistik över antal ärenden hos skola och socialtjänst, men inte hos BUP. Samtliga chefer upplever att de respektive modellerna medfört positiva resultat i samverkan och att samverkan ökat.

Nedanstående tabeller visar praktikernas syn på om Lots-/Västbusmodellen lett till ökad samverkan och om det krävs mer resurser i de ärenden där modellerna används.

Tabell 11. Har samverkan ökat? (n=49)

	Lotsmodellen	Västbusmodellen
Ja	37	58
Nej	63	42

Resultaten i ovanstående tabell visar att praktikerna som tillämpar Lotsmodellen i högre grad anser att samverkan inte ökat sedan modellens införande. Motsvarande resultat gällande Västbusmodellen visar en mer jämn fördelning. ($\chi^2 = 2,1$, $df=1$, $p=0,15$) Det finns ingen signifikant skillnad.

Tabell 12. Kräver samverkansmodellerna mer resurser? (n=50)

	Lotsmodellen	Västbusmodellen
Ja	45	29
Nej	55	71

Ovanstående tabell visar att praktikerna som tillämpar Västbusmodellen i större utsträckning inte anser att det krävs mer resurser i de ärenden där modellen används. Motsvarande resultat gällande Lotsmodellen visar en mer jämn fördelning. ($\chi^2 = 1,4$, $df=1$, $p=0,24$) Det finns ingen signifikant skillnad.

6.4.4 Sammanfattning praktiker

En majoritet utav praktikerna i Lotsmodellen upplever inte att samverkan ökat sedan modellen infördes, medan det i Västbusmodellen är nästan jämt fördelat mellan de praktiker som anser att samverkan ökat och de som anser att det inte gjort det. En majoritet av

praktikerna i Västbusmodellen anser att det inte behövs mer resurser i ärenden där modellen används, i Lotsmodellen är fördelningen mellan praktiker i denna fråga mer jämn.

6.5 Möjligheter och hinder

Nedan lyfter vi fram de möjligheter och hinder som intervjupersonerna menar att respektive modell medfört. Sedan redogörs för de faktorer som praktikerna anser verkar positivt respektive negativt i samverkan med andra verksamheter.

6.5.1 Möjligheter och hinder Lotsmodellen

Ip1 ser otroliga möjligheter med modellen, som hjälper till att överbrygga gränserna mellan verksamheterna. Det finns alltid en risk att arbetet enligt Lotsmodellen inte hålls levande och på så vis försvinner ur verksamheten. Det finns även en risk att det i svårare ekonomiska tider inte avsätts de resurser som krävs för arbetet. Dock tror Ip1 att de flesta anser att de resurser som läggs ner tjänas in under arbetsgången. Ip1 upplever att det fortfarande finns svårighet i vissa fall gällande vem som ska stå för kostnaden. Ip1 berättar att det pågår andra samverkansarbeten inom verksamheten, men upplever inte att något utav dessa konkurrerar med Lotsmodellen.

Ip2 upplever att det finns oändliga möjligheter i modellen, om man tar mötena på allvar. Många knutar kan lösas upp genom att föräldrarna är delaktiga och får sina synpunkter hörda.

En svårighet i arbetet med modellen som Ip2 beskriver illustreras i följande citat. [---] Att så länge jag finns här så kommer ju jag prata om det, men när jag försvinner då vem ska då hålla i det? Det är lite för mycket personbundet. Det ska vara mer generaliserat så, så att det löper på.

Ip2 tror att andra samverkans- och utvecklingsarbeten inte innebär konkurrens, utan snarare är viktiga och genererar mervärde. Ip2 upplever att ökad samverkan och gemensamma strategier leder till ett bättre arbete kring målgruppen. Ip2 menar att det finns en svårighet i att skilja Lotsmöten från vanliga elevvårdsmöten. Det har kommit kritik från den egna verksamheten att det finns en tendens att ta på sig sin gamla roll i mötet av att vara den som bestämmer.

Ip3 menar att om strukturen efterföljs så resulterar det i bra planeringar och uppföljningar. Inom verksamheten pågår även ett BBIC- projekt, men Ip3 upplever inte att detta konkurrerar med Lotsmodellen. Ip3 påtalar att det kan finnas en risk att någon av de professionella tar kommandot i mötet och att det på så vis blir en annan mötesform.

6.5.2 Möjligheter och hinder Västbusmodellen

Ip4 upplever det som en möjlighet att vem som helst kan kalla till ett Västbusmöte och att de kallade måste komma inom en viss tid. Ip4 menar även att det finns en ökad tillgänglighet till verksamheterna, då exempelvis BUP tidigare upplevts som svårtillgängliga. Ip4 tycker att kommunerna har lyckats med att kombinera Västbusmodellen och BBIC. De fungerar väl ihop och Ip4 tror att det var positivt att det vara samma personer som introducerade de båda modellerna. Ip4 menar vidare att Västbusmodellen är överordnad BBIC. Ip4 saknar att nätverksmöten hålls av en nyckelperson och att gemensamma utbildningar i nätverksarbete anordnas. Ibland uppstår det svårigheter då exempelvis en rektor kallar till möte och sedan även håller i mötet, eftersom rektorn då får en tvetydig roll. En annan svårighet i samverkan kan vara att det finns en differens mellan landsting och kommun gällande åldersgränsen hos målgruppen, 18 respektive 20 år.

Ip5 tycker att det främst finns möjligheter med modellen. Det blir bättre för barnen ju bättre de olika aktörerna samverkar. Annan samverkan fungerar som komplement till Västbusmodellen. Ip5 tror att det kan ta tid för verksamheterna att lära känna varandras organisationskulturer.

Ip6 upplever att samverkan gagnar barnet, som slipper bli en bricka som far åt olika håll. Idén med Västbusmodellen är att sätta in resurser så tidigt som möjligt. Ip6 menar att BBIC och Västbusmodellen följer varandra snarare än konkurrerar med varandra. Ip6 menar att det svåra med implementeringen av modellen är att få in det rätta tankesättet och perspektivet i sitt arbete. Kärnfrågan om vem som ska betala när barn med psykisk problematik ska placeras är ännu inte helt löst.

6.5.3 Sammanfattning chefer

Samtliga chefer från båda modellerna upplever att det finns stora möjligheter med respektive modell. Den generella bilden är att Lots-/Västbusmodellen ger bättre förutsättningar för målgruppen och hjälper till att överbrygga verksamhetsgränserna. Bland de risker som finns med respektive modell, menar företrädaren för BUP och företrädaren för skolan inom Lotsmodellen, att det finns en risk att modellen är för personbunden. Företrädarna från skolan och socialtjänsten upplever även att det finns en risk att praktikerna tar på sig en ledande roll som gör att de går ifrån den tänkta mötesformen. I Västbusmodellen påtalar företrädare för BUP att skillnaden i åldersgräns hos målgruppen för socialtjänsten och BUP kan ses som ett hinder. Ytterligare ett hinder som företrädaren för socialtjänsten inom Västbusmodellen påtalar är att frågan kring kostnadsansvar fortfarande inte är helt löst. Samtliga chefer menar

att andra utvecklings- och samverkansarbeten snarare främjar än konkurrerar arbetet med Lots-/Västbusmodellen.

I nedanstående tabeller redovisas resultatet av praktikernas syn på om det finns faktorer som påverkar samverkan negativt respektive positivt.

Tabell 13. Faktorer som påverkar samverkan negativt (n=51)

	Lotsmodellen	Västbusmodellen
Ja	53	52
Nej	47	48

Resultaten i ovanstående tabell är klart jämförbara, då det är en jämn fördelning av respondenternas svar. I respektive modell tycker cirka hälften av praktikerna att det finns faktorer som påverkar samverkan negativt. Dessa faktorer är främst, för praktikerna i båda modellerna, ”egen otillräcklig kunskap om samverkanspartnerns verksamheter”, ”otillräcklig kunskap hos samverkanspartners om ’min’ verksamhet”, ”professionernas skilda perspektiv” och ”skilda lagstiftningar och regelverk”. ($\chi^2 = 0,0$, $df=1$, $p=0,95$) Det finns ingen signifikant skillnad.

Tabell 14. Faktorer som påverkar samverkan positivt (n=49)

	Lotsmodellen	Västbusmodellen
Ja	96	95
Nej	4	5

Även resultaten i denna tabell är jämförbara. En klar majoritet i båda modellerna upplever att det finns faktorer som påverkar samverkan positivt. Dessa faktorer är främst, för praktikerna i båda modellerna, ”professionernas skilda perspektiv”, ”skilda mål och funktioner”, ”psykosociala faktorer (exempelvis samarbetsklimat, personkemi)”. ($\chi^2 = 0,0$, $df=1$, $p=0,84$) Det finns ingen signifikant skillnad.

6.5.4 Sammanfattning praktiker

I både Lots- och Västbusmodellen svarar hälften av praktikerna att det finns faktorer som påverkar samverkan negativt. Otillräcklig kunskap inom den egna verksamheten och inom andra verksamheter, skilda perspektiv och skilda lagstiftningar och regelverk är de faktorer som flest anser verkar negativt på samverkan. En klar majoritet i båda modellerna upplever att det finns faktorer som påverkar samverkan positivt. De faktorer som är vanligast förekommande på denna fråga var skilda perspektiv, skilda mål och funktioner samt psykosociala funktioner.

7 Diskussion

Under denna rubrik presenteras vår analys utifrån de rubriker som resultatet är uppdelad i. Här jämförs de resultat som kommit fram i vår studie med delar utav tidigare forskning. De analyseras med hjälp utav de delar av implementerings- och organisationsteorierna som vi valt att använda. Som avslutning under varje rubrik presenteras våra egna reflektioner.

7.1 Historia/bakgrund

Enligt den implementeringsteori som Karin Alexanderson (2006) presenterar är de aktiva faktorer som lett fram till beslutet om att införa en ny modell, det vill säga den historiska bakgrunden, av betydelse för implementeringen av den nya modellen. Som bakgrundsfaktor till att Lotsmodellen respektive Västbusmodellen vuxit fram, nämner samtliga chefer som intervjuats, att de upplever att samverkan mellan organisationerna avseende barn och ungdomar med psykisk ohälsa tidigare haft stora brister. Intervjupersonerna målar upp en bild av hur barnen och ungdomarna blev bärare av verksamheternas misslyckande, genom att de skickades mellan dem och i vissa fall tappades mellan stolarna. Att det fanns svårigheter för berörda aktörer att samverka kring barn och ungdomar med psykosocial problematik är något som även konstaterades i den nationella utredningen *Ambition och Ansvar* (SOU 2006:100).

Företrädarna för skolan och socialtjänsten i de båda modellerna påtalar att ett stort problem i den tidigare samverkan kring målgruppen var att det uppstod ekonomiska tvister gällande kostnadsansvar och att det fanns en ambition att lösa detta problem genom att utveckla en samverkansmodell. Företrädaren för BUP, där Lotsmodellen används, beskriver det som att relationen mellan verksamheterna stundtals blev konkurrerande. Denna typ av konkurrerande relation mellan organisationer, beskriver Göran Ahrne (1994) som ett sätt för organisationerna att uppnå sina mål och tillskansa sig resurser. Detta är dock något som organisationerna också kan göra om de istället väljer att samarbeta med andra organisationer. Det kan finnas både konkurrens och samarbete i organisationernas relationer till varandra, enligt Ahrne (1994). Detta stämmer även överens med Alexandersons (2006) beskrivning av hur de samverkande verksamheterna, genom att de kopplas samman av en gemensam målgrupp, tillsammans kan sägas bilda ett organisatoriskt fält där interaktionerna mellan dem kan innefatta såväl samarbete som konkurrens. De ekonomiska tvistefrågor som uppstått mellan verksamheterna kan förstås utifrån Ahrnes (1994) resonemang om att konflikter mellan organisationer uppstår när det blir en kamp om resurser som en eller båda parter kontrollerar. Det går även att dra en parallell mellan de olika motiv som organisationernas företrädare tar upp om varför en

samverkansmodell togs fram och de motiv som Ahrne (1994) lyfter fram om motiv till samverkan. Där Ahrne (1994) menar att ett motiv till samverkan kan vara att organisationerna ska kunna utbyta resurser med varandra.

En reflektion som vi gjort är att modellernas bakgrund är olika men trots det visar vårt resultat att deras utformning är mycket snarlik varandra. Kan detta bero på att de trots allt haft samma inspirationskällor?

7.2 Modell och målgrupp

Samtliga företrädare för BUP, skola och socialtjänst inom Lotsmodellen och Västbusmodellen menar att det är viktigt att alla steg i respektive modell följs. I motsats till det visar enkätsvaren att en del av praktikerna upplever att inte alla steg i respektive modell alltid följs. Som exempel nämns, upprättande av arbetsplan, närvaro och uppföljning.

Karin Alexanderson (2006) menar att beroende på om modellen är lätt eller svår att förstå, förenklas eller försvåras uppfattandet och verkställandet av den. Intervjupersonen från BUP inom Lotsmodellen påtalar att det har utformats blanketter, dokument och regler till modellen för att det lättare ska gå att följa den. Samtliga företrädare inom Lotsmodellen upplever att modellen är tydlig och strukturerad. Dock nämner representanten från socialtjänsten att det finns en otydlighet rörande ansvarsfördelningen avseende målgruppen, mellan de berörda aktörerna. Från Västbusmodellen uppger företrädaren från BUP att möten ibland felaktigt kallas Västbusmodellen trots att inte stegen följs och att det varierar vem som agerar mötesledare. Företrädaren för skolan tror att Västbusmodellens riktlinjer kan vara lite svåra att konkretisera i det praktiska arbetet. En majoritet av praktikerna i de respektive modellerna anser att riktlinjerna är relevanta och ändamålsenliga. De tror även att de innebär bättre förutsättningar i samverkar kring målgruppen.

Representanterna från de båda modellerna ger en jämförlig beskrivning av målgruppen. Dock nämner representanter från de båda modellerna att åldersgränsen på målgruppen skiljer sig åt mellan BUP, där gränsen går vid 18 år, och socialtjänsten, där gränsen går vid 20. Danermark och Germundsson (2007) menar att det är viktigt att det finns en överensstämmande syn, hos verksamheterna, på sättet att arbeta och målgruppen. När synsättet skiljer sig kan det istället hämma samverkan. Ledningspersonalen från både Lots- och Västbusmodellen framhåller vikten av att målgruppen får tidiga och integrerade insatser från olika aktörer, samt att verksamheterna utformar en gemensam värdegrund och får kunskap om varandras verksamheter. Det viktiga i att berörda verksamheter ger samlade insatser tidigt bekräftas i utredningen *Ambition och Ansvar* (SOU 2006:100). Betydelsen av

att de olika aktörerna utvecklar en samsyn kring arbetet med målgruppen och får en ökad kunskap om varandras uppdrag är även något som Enochson, Strömberg & Asplund (2007) betonar.

Modellernas steg följs inte alltid vilket särskilt framgår i resultaten från praktikerna, samtidigt framhåller cheferna vikten av att alla steg ska följas. Här verkar det finnas en obalans mellan hur det ska vara och hur det ser ut i verkligheten. Kan detta bero på att informationsspridning förts genom linjelösning i en majoritet utav verksamheterna? Hade denna obalans möjligen jämnats ut om chefer och praktiker fått samma information vid samma tillfälle? Vi ställer oss även frågan om obalansen mellan chefer och praktiker kan vara ett tecken på att modellerna inte är införda fullt ut i verksamheterna?

7.3 Implementering

Samtliga intervjupersoner nämner att det var de eller någon annan chef som ansvarade för implementeringen av de respektive modellerna i verksamheterna. Detta stämmer överens med en majoritet av praktikerna från Västbusmodellens svar, då de angivit att de har fått god information om modellens innehåll och att denna främst kommit från en chef. Detta går dock emot FoU i Västs (2009) utvärdering som menar på att informationen inte förmedlats från cheferna trots att det är de som ska stå för implementeringen.

Enligt företrädarna för BUP och socialtjänst inom Västbusmodellen har inte skolan varit med i utvecklandet av modellen i den utsträckning som de övriga aktörerna varit. Om det visas stort intresse och stöd under tiden då en förändring ska genomföras kan detta enligt Alexanderson (2006) främja resultatet. Två av intervjupersonerna från Lotsmodellen nämner att det var under tiden de hade en projektanställd koordinator som den främsta implementeringen av modellen i de olika verksamheterna skedde. Han var effektiv och höll i gemensamma utbildningsdagar och särskilda möten gällande Lotsmodellen. Detta resonemang stärks av praktikerna från Lotsmodellens svar som visade på att de har fått god kännedom om modellen och att deras främsta informationskälla var just koordinatören.

Intervjupersonerna från socialtjänsten från de båda modellerna, samt intervjupersonen från BUP inom Västbusmodellen upplevde att det inledningsvis fanns en viss skepsis hos praktikerna kring hur det skulle bli efter införandet av en ny samverkansmodell. Intervjupersonerna från skolan och socialtjänsten inom Lotsmodellen menar att modellen mottogs positivt av personalen i verksamheterna. Även intervjupersonerna från BUP och socialtjänsten inom Västbusmodellen upplever att modellen tagits emot och används av

praktikerna inom den egna verksamheten. Att de som berörs av förändringarna visar övertygelse och positiv attityd är två faktorer som kan påverka implementeringsprocessen, menar Alexanderson (2006).

Ytterligare omständigheter som Alexanderson (2006) menar kan inverka på resultatet av förändringar är den kunskap och förståelse som finns för insatsen bland praktikerna. Skillnader i denna kan göra dem olika motiverade till att införa den. En majoritet av dem som representerar Västbusmodellen uppger att de ännu inte har fått någon utbildning eller kompetensutveckling i modellens funktion, medan resultaten visar på att de flesta tycker sig känna till modellen väl. Andelen som fått utbildning eller kompetensutveckling från regionen där Lotsmodellen används är högre men ändå anser 25 procent att de inte har tillräcklig kunskap.

Det finns en signifikant skillnad mellan modellerna gällande utbildning och kompetensutveckling. Vår studie visar på att betydligt fler praktiker från Lotsmodellen fått utbildning gentemot praktikerna från Västbusmodellen. Möjliga förklaringar till detta skulle dels kunna vara att Lotsmodellen implementerades genom statliga projektmedel och dels att den regionen där Lotsmodellen används är mindre och att det därmed finns färre praktiker där jämfört med den region där Västbusmodellen används. Det kan därför ha krävts varit lättare att genomföra utbildningar där.

I Västbusmodellen tycks inte skolan varit tillräckligt delaktiga i utvecklandet av modellen. Möjligen kan det finnas en koppling mellan detta och att vi hade svårt att få in enkätsvar från de skolor där Västbusmodellen används. Även i Lotsmodellen var svarsfrekvensen i skolan lägre än i de övriga verksamheterna. Kan denna skillnad bestå i att skolan i motsats till BUP och socialtjänst har en mer generell funktion i samhället, som riktas till alla barn? Det vill säga att barn och ungdomar med psykisk ohälsa endast är en liten del av skolans målgrupp och arbetsområde.

7.4 Utvärdering, statistik och resultat

Utvärdering av förändringen, hur utvärderingen genomförts och i vilken utsträckning är ytterligare faktorer, som Alexanderson (2006) tar upp, som kan påverka implementeringsprocessen. Även vem som genomfört utvärderingen och vilka resultat den presenterar är av betydelse, enligt Alexanderson. Att samverkan följs upp och utvärderas tar, Enochson, Strömberg & Asplund (2007), upp som betydelsefullt under punkten styrning, vilken symboliserar vikten av ett engagemang och en tydlig styrning avseende samverkan på alla ledningsnivåer.

I Lotsmodellen berättar företrädarna för BUP och skola att de inte gjort någon utvärdering avseende modellen, medan socialtjänstens företrädare tror att det inom dennes verksamhet gjorts en utvärdering, men är osäker på resultatet av denna. Företrädaren för BUP i Västbusmodellen tror att det gjorts en utvärdering på chefsnivå. De intervjuade cheferna från skola och socialtjänst, som tillämpar Västbusmodellen, har inte gjort någon utvärdering på grund av att modellen nyligen introducerats i verksamheten respektive att en utvärdering av modellen inte getts prioritet.

Det har dock gjorts en utvärdering av samverkan generellt sett i den region där Lotsmodellen används. I den utvärderingen presenteras att samverkan fungerar väl i regionen, men att det finns vissa brister i kommunikationen mellan verksamheterna samt att ansvarsfördelningen mellan verksamheterna ibland blir ojäm. Socialtjänsten har en tendens att ta för stort ansvar i vissa fall, vilket utredarna menar kan bero på att det är socialtjänsten som har det största ansvaret för barn och ungdomar som far illa (ÖhrlingsPricewaterhouseCoopers AB, 2009). Den utvärdering som gjorts av Västbusmodellen visar på att implementeringen tagit längre tid, och att modellen har inte nått ut i verksamheterna i den utsträckning som förväntat. Detta trots att det finns tillräckliga resurser och intresse i verksamheterna (FoU i Väst, 2009)

När det gäller statistik förs sådan inom skolan och socialtjänsten där Västbusmodellen används, men inte på BUP. Ingen utav de verksamheter som använder Lotsmodellen för statistik över frekvens av ärenden där modellen tillämpas. Samtliga företrädare för BUP, skola och socialtjänst som representerar Lotsmodellen upplever dock att samverkan mellan verksamheterna ökat sedan modellens införande och att modellen gett ett gott resultat. En majoritet av de praktikerna, som använder Lotsmodellen, upplever dock inte att modellen medfört någon ökad samverkan. De intervjuade personer som representerar Västbusmodellen upplever även de att resultatet av modellen är bra. Av de praktiker som tillämpar Västbusmodellen tycker ungefär hälften av praktikerna att modellen lett till ökad samverkan.

Vi finner det intressant att en majoritet av cheferna inte är medvetna om de utvärderingar som har gjorts eller om det gjorts utvärderingar över huvudtaget. De som känner till att utvärderingar gjorts är osäkra på resultaten av dessa. Vi ställer oss därför frågan varför utvärderingar inte prioriteras samt varför det inte finns ett större intresse för resultatet från de tidigare utvärderingar som gjorts? Detta är speciellt intressant då utvärdering nämns som en särskilt viktig del i implementeringen av en modell (Enochson, Strömberg & Asplund, 2007, Alexanderson, 2009).

Det finns en generell upplevelse hos ledningspersonalen att de respektive modellerna ger en ökad samverkan. Vi tycker det är intressant att de dragit den slutsatsen, trots att en majoritet av verksamheterna inte för någon statistik.

7.5 Möjligheter och hinder

Samtliga företrädare för de olika verksamheterna i både Lotsmodellen och Västbusmodellen ser stora möjligheter med de respektive samverkansmodellerna. De är även eniga om att andra samverkans- och utvecklingsprojekt snarare verkar främjande än konkurrerande i arbetet med modellen.

I enkätundersökningen är det en klar majoritet av praktikerna från båda modellerna som upplever att det finns faktorer som påverkar samverkan positivt, medan cirka hälften av praktikerna i respektive modell upplever att det även finns faktorer som påverkar samverkan negativt. Bland de påverkansfaktorer som nämns som negativa finns, otillräcklig kunskap inom den egna verksamheten och inom andra verksamheter, skilda perspektiv och skilda lagstiftningar och regelverk. Som positiva påverkansfaktorer är skilda perspektiv, skilda mål och funktioner samt psykosociala funktioner vanligast förekommande.

Enligt Maria Hjortsjö (2005) finns det både faktorer som verkar positivt och faktorer som verkar negativt på samverkan. Som exempel på faktorer som verkar negativt tar hon upp oklar ansvarsfördelning mellan verksamheterna samt olika synsätt hos dessa. Även Danermark och Germundsson (2007) tar upp dessa två faktorer som hämmande på samverkan.

En risk med Lotsmodellen som både företrädaren för BUP och företrädaren för skolan tar upp är att modellen försvinner ut i verksamheten genom att den blir för personbunden. Tvister avseende kostnadsansvar nämns som hämmande faktorer i samverkan både av företrädaren för BUP där Lotsmodellen används och företrädaren för socialtjänsten där Västbusmodellen används.

Företrädaren för BUP där Lotsmodellen används menar att samverkan kan hjälpa till att överbrygga verksamhetsgränserna. Detta är något som även Danermark och Germundsson (2007) konstaterar.

Stefan Wiklund (2006) har från de studier han gjort svårt att finna stöd för att de antaganden som finns avseende de förtjänster som samverkan, kring att upptäcka de barn och ungdomar som riskerar att fara illa, tillskrivs. En möjlig förklaring till den genomslagskraft och legitimitetshöjande funktion, som Wiklund menar att samverkan har på barnavårdsområdet, är att samverkan blir en symbol för den handlingskraft som förväntas på området.

Cheferna tycks vara överens om att samverkansmodellerna medför främst möjligheter. De poängterar särskilt fördelarna för målgruppen, som fångas upp tidigare och får bättre och samlade insatser. Med utgångspunkt från vår egen förståelse delar vi uppfattningen om att samverkan mellan verksamheterna är positivt för målgruppen, samt att det hade varit intressant att utvärdera respektive modells effekter för dem. Vi tror även att en utvärdering, där målgruppen inkluderas, är nödvändig för att kunna dra sådana slutsatser. Att vi i vår studie fått det bekräftat att den generella upplevelsen av samverkan är positiv, kan möjligen spegla den rådande uppfattningen kring detta i samhället. Därmed menar vi att det är ännu viktigare att förhålla sig kritiskt till denna positiva syn på samverkan och dess effekter för målgruppen, innan forskning bekräftat att det stämmer.

7.6 Metodologiska begränsningar

Av tids- och utrymmesskäl, samt bortfall är vår studie liten. Det största bortfallet står skolan för. På grund av en obalans mellan antal deltagande från respektive modell och verksamhet, samt studiens omfång kan det vara så att våra generella slutsatser inte gäller i allmänhet.

Det är möjligt att vi i våra intervju- och enkätformulär har utgått från för generella frågor, vilket kan ha lett till att vi inte fått tillräckligt specifika svar. Eventuellt skulle våra frågor varit mer precisa.

8. Sammanfattande diskussion

I inledningen ställer vi upp en frågeställning bestående av tre frågor. Den första frågan är hur cheferna i de respektive verksamheterna upplever, i jämförelse med varandra och praktikerna, implementeringen och användandet av samverkansmodellerna i de respektive regionerna? Här har vi funnit att chefernas och praktikernas syn på hur implementeringen har gått till, i vilken utsträckning den skett, samt vem som ansvarat för den, stämmer överens. Däremot tycks det finnas en obalans mellan chefernas och praktikernas upplevelser kring programtrogenheten till Lots-/Västbusmodellen. Cheferna upplever i större utsträckning, än vad resultaten från praktikerna visar, att respektive modells alla steg följs. Därmed ställer vi oss frågan om modellerna kan sägas vara implementerade i verksamheterna? Det framkommer i vår studie att samtliga chefer varit ansvariga för implementeringen i sin verksamhet och att verksamheterna i olika utsträckning använt sig av någon form av linjelösning i implementeringen av modellen. Här finns alltså en samstämmighet mellan verksamheterna i de båda modellerna. Vi har i vår studie funnit att cheferna från BUP och socialtjänst upplever

skolan som mindre delaktig i utvecklandet och användandet av Västbusmodellen. Några sådana tendenser har vi dock inte funnit avseende Lotsmodellen.

Den andra frågan är om Lots-/Västbusmodellen har medfört några förändringar i samverkan, enligt chefer och praktiker. Vår studie visar att cheferna menar att samverkan ökat och effektiviserats sedan modellernas införande. Detta stämmer inte överens med resultaten, från en majoritet av de praktiker som tillämpar Lotsmodellen, vilka visar på att praktikerna inte anser att samverkan har ökat. Däremot anser en liten majoritet av praktikerna från Västbusmodellen att samverkan har ökat.

Den tredje och sista frågan handlar om Lots-/Västbusmodellen medfört några möjligheter och/eller hinder i samverkan, enligt chefer och praktiker. Den generella upplevelsen hos cheferna är att det finns stora möjligheter med modellerna och att de medför bättre förutsättningar för målgruppen. Resultaten från praktikerna visar på att en majoritet upplever samverkan som positiv och att modellernas riktlinjer är gynnande för målgruppen. Dock anser cirka hälften av praktikerna att det finns faktorer, så som okunskap om andra verksamheter, skilda perspektiv och lagstiftningar, som verkar hindrande i samverkansarbetet. Vår slutsats är dock att det generellt sett finns en överensstämmelse mellan chefernas och praktikernas syn på samverkan som något positivt och gynnsamt för verksamheterna och målgruppen.

Referenslista

Ahrne, Göran (1994) *Social organizations- Interaction inside, outside and between organizations*. London: Sage Publications

Alexanderson, Karin (2006) *Vilja, kunna och förstå: om implementering av systematisk dokumentation för verksamhetsutveckling i socialtjänsten*. Örebro: Örebro Universitet

Aspers, Patrik (2007) *Etnografiska metoder – att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber AB

Danermark, Berth & Germundsson, Per (2007) *Nya vägar till arbetsmarknaden - kvalitetssäkring av samverkan*. Stockholm: Liber

Danermark, Berth & Kullberg, Christian (2000) *Samverkan - välfärdsstatens nya arbetsform*. Lund: Studentlitteratur

Enochson, Strömberg & Asplund (2007) *Strategier för samverkan- kring barn och unga som far illa eller som riskerar att fara illa*. Västerås: Edita Västra Aros

FoU i Väst (2009) ”Implementering av Västbus - delrapport 1” (elektronisk)

http://www.filmivast.se/upload/V%C3%A4stus/Dok/implementering_vastbus_delrapp1.pdf

(2009-10-27)

Fridell, M. & Holmberg, R. (2006) *Implementering av nya behandlingsprogram i kriminalvården*. Kriminalvårdens forskningskommitté. Lund: Lunds universitet, Institutionen för psykologi, rapport nr 20.

Hjortsjö, Maria (2005) *Med samarbete i sikte: om samordnade insatser och samlokaliserade familjecentraler*. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet

Intervjuperson 1 (2009) Personlig kontakt intervju, 1 december

Intervjuperson 2 (2009) Personlig kontakt intervju, 16 november

Intervjuperson 3 (2009) Personlig kontakt via mail, 7 december

Intervjuperson 4 (2009) Personlig kontakt intervju, 24 november

Intervjuperson 5 (2009) Personlig kontakt intervju, 25 november

Intervjuperson 6 (2009) Personlig kontakt intervju, 25 november

Intervjuperson 7, Larsson, Johan (2009) Personlig kontakt via mail, 8 december, Lund, Hälso- och sjukvårdsstrateg

Intervjuperson 8, Bothén, Gunilla (2009) Personlig kontakt via mail, 1 december, Borås, förbundssekreterare

Kommunförbundet Stockholms län och Stockholms läns landsting (2001) Barn och ungdomar som behöver särskilt stöd från såväl kommunen som landstinget.

<http://www.ksl.se/Bus/policydokument.html> (2009-10-27)

Körner, Svante & Wahlgren, Lars (2005) Statistiska metoder. Lund: Studentlitteratur 2:a uppl.

Lotsmodellen (2008) Folder: *"Lotsmodellen" - För ett bättre samarbete runt barn och ungdomar med psykisk ohälsa.*

May, Tim (2005) Samhällsvetenskaplig forskning. Lund: Studentlitteratur

Norström, Carl & Thunved, Anders (2009) Nya sociallagarna. Stockholm: Norstedts Juridik, 22 uppl.

Statens folkhälsoinstitut (2009) "Psyiskt ohälsa – avgränsning" (elektronisk), *Statens folkhälsoinstitut Sveriges officiella hemsida* <<http://www.fhi.se/sv/Handbocker/Uppslagsverk-barn-och-unga/Psykisk-ohalsa---avgransning-/>> (2009-12-28).

SOU 2006:100 *Ambition och Ansvar – Nationell strategi för utveckling av samhällets insatser till personer med psykiska sjukdomar och funktionshinder. Slutbetänkande av Nationell Psykiatrisamordning.*

Västkoms styrelse & Regionstyrelsen (2005) Gemensamma riktlinjer för kommunerna och regionen i Västra Götaland om samverkan avseende barn och ungdom med sammansatt psykisk/psykiatrisk och social problematik.

Wiklund, Stefan (2006) Den kommunala barnvården: om anmälningar, organisation och utfall. Stockholm: Institutionen för socialt arbete - Socialhögskolan, Stockholms universitet,

Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB, (2009) ”Granskning av samverkan kring barn och ungdomars psykiska hälsa.” (elektronisk)

http://www.kristianstad.se/upload/Forvaltningarna/klk/dokument/revision/Revisionsrapport_Samverkan_med_regionen2009.pdf (2009-10-27)

Bilaga 1

Lund 3/11-09

Hej!

Vi är två socionomstudenter som läser sjätte terminen på Socialhögskolan vid Lunds Universitet. Vi skriver en C-uppsats om samverkan mellan BUP, socialtjänst och skola. Vårt intresse för detta ämne väcktes under vår praktikperiod, då vi var på Socialförvaltningen i **Hässleholm**, barn och ungdomsenheten respektive Barn- och ungdomspsykiatrisk öppenvårdsmottagning i **Borås**. Under den här tiden kom vi i kontakt med Lotsmodellen respektive Västbusmodellen och har i vår uppsats tänkt jämföra ledningspersonals och praktikers syn på dessa. Detta har vi tänkt undersöka genom att intervjua ledningspersonal och skicka ut enkäter till praktiker på de olika verksamheterna. Vi har förstått att du varit med och utvecklat Lotsmodellen/Västbusmodellen och undrar därför om vi skulle kunna få möjlighet att intervjua dig kring din syn på den?

Vi har tänkt genomföra våra intervjuer i november månad och undrar om vi kan få komma och intervjua dig i vecka 48, den 23, 24 eller 25? Om du inte har möjlighet att träffa oss då får du gärna skicka förslag på datum och tider som passar dig. Vi är tacksamma för svar så fort som möjligt till någon utav våra mailadresser, oavsett om du har möjlighet att delta eller inte.

I vår uppsats kommer vi att anonymisera namn och städer, men inte samverkansmodellernas namn. Om du väljer att ställa upp kan du under hela processen välja att avbryta din medverkan.

Med vänliga hälsningar,

Emilie Anderson Åhlfeldt
0706-284250
emilie.anderson-ahlfeldt.920@student.lu.se

Sarah Hall
0733-565428
sarah.hall.280@student.lu.se

Bilaga 2

Intervjuformulär

1. Vilken yrkestitel har/hade du när du arbetade med att utforma Lots-/Västbusmodellen?
  - 1 b. Vilken utbildning och tidigare arbetserfarenheter har du?
2. Hur länge har du arbetat/arbetade du på din nuvarande/dåvarande arbetsplats?
3. Vad var bakgrunden till att ni utvecklade en samverkansmodell?
  - 3 b. Hur såg samverkan ut tidigare?
  - 3 c. Vems var initiativet?
  - 3 d. Av vilken anledning var du med och utvecklade modellen?
  - 3 e. Vad fanns det för tankar kring modellens innehåll och funktion?
  - 3 f. Blev resultatet som du förväntat dig?
4. Vad innebär modellen? Funktion/syfte
  - 4 b. Vad krävs för att samverkansarbetet ska ha följt Lots-/Västbusmodellen?
  - 4 c. Vilken målgrupp riktar sig modellen till?
  - 4 d. Av vilken anledning är det viktigt att samverka kring den målgruppen?
  - 4 e. Vilka förändringar har modellen lett till i verksamheten och i samverkan med de andra verksamheterna?
5. Hur gick ni tillväga för att implementera modellen hos verksamheterna?
  - 5 b. Vem var ansvarig för implementeringen av modellen på ditt verksamhetsområde?
6. Hur upplevde du att togs modellen emot utav personalen i verksamheten?
  - 6 b. På vilket sätt märkte du detta?
7. Hur upplever du att implementering fungerat inom ditt verksamhetsområde?
8. Har det gjorts någon utvärdering av personalens syn på modellen?
  - 8 b. Vad kom den fram till? / Av vilken anledning har det inte gjorts?
9. Förs det någon statistik över hur många ärenden där Lotsmodellen/Västbusmodellen används?

- 9 b. I hur stor del utav andelen ärenden används modellen?
- 9 c. Har samverkan mellan verksamheterna ökat sedan modellen infördes?
10. Vilken erfarenhet har du av arbete utifrån Lots-/Västbusmodellen?
- 10 b. Vilka svårigheter/möjligheter upplever du att modellen medför?
11. Är riktlinjerna i Lotsmodellen/Västbusmodellen enligt din uppfattning relevanta och ändamålsenliga?
- 11 b. Innebär riktlinjerna i Lotsmodellen/Västbusmodellen väsentligt bättre förutsättningar för samhällets insatser för barn och ungdomar som är i behov av tvärprofessionell kompetens från olika verksamheter?
12. Pågår det inom din verksamhet andra utvecklingsarbeten som konkurrerar med eller på annat sätt stjäl uppmärksamhet och resurser från arbetet med Lots-/Västbusmodellen?
13. Vad anser du om ansvarsfördelningen mellan berörda myndigheter för insatser för barn och ungdomar som är i behov av tvärprofessionell kompetens från olika verksamheter?
- 13 b. Finns det någon skillnad sedan samverkansmodellen infördes?
14. Har ekonomiska tvistefrågor uppkommit rörande kostnadsansvar för vård och behandling av barn och ungdomar som är i behov av tvärprofessionell kompetens från olika verksamheter?
15. Övrigt

Bilaga 3

Hejsan! Har du möjlighet att besvara följande frågor åt oss?

Vad var bakgrunden till projektet med Lots- /Västbusmodellen?

Var kom initiativet ifrån?

Hur arbetades modellen fram? Under hur lång tid?

Hur kommer det sig att du var med och vad var din roll?

Vänliga hälsningar Emilie & Sarah

Bilaga 4

Hej!

Vi är två socionomstudenter som läser sjätte terminen på Socialhögskolan vid Lunds Universitet. Vi skriver en C-uppsats om implementering av samverkansmodeller och synen på dessa på BUP, socialtjänst och i skolan. Vårt intresse för detta ämne väcktes under vår praktikperiod, då vi var på Socialförvaltningen i **Hässleholm**, barn och ungdomsenheten respektive Barn- och ungdomspsykiatrisk öppenvårdsmottagning i **Borås**. Under den här tiden kom vi i kontakt med Lotsmodellen respektive Västbusmodellen och har i vår uppsats tänkt jämföra ledningspersonals och praktikers syn på dessa. Detta har vi tänkt undersöka genom att intervjua ledningspersonal och skicka ut enkäter till praktiker på de olika verksamheterna.

Vi undrar nu om ni på er arbetsplats som kommit i kontakt med Lotsmodellen/Västbusmodellen skulle kunna tänka er att besvara vår enkät? Vi skickar med 20 enkäter och är tacksamma för så många svar som möjligt. Då vi inte har så mycket tid på oss att sammanställa materialet skulle vi behöva ha in era svar senast måndagen den 23 november. Vi skickar ut enkäterna i början på nästa vecka tillsammans med adresslapp och frimärken så ni kan återanvända kuvertet för att returnera enkäterna till oss.

I vår uppsats kommer vi att anonymisera namn och städer, men inte samverkansmodellernas namn.

Vi är tacksamma om ni kan tänka er att ställa upp!

Med vänliga hälsningar,

Emilie Anderson Åhlfeldt

0706-284250

emilie.anderson-ahlfeldt.920@student.lu.se

Sarah Hall

0733-565428

sarah.hall.280@student.lu.se

Bilaga 5

Hej!

Vi är två socionomstudenter som läser sjätte terminen på Socialhögskolan vid Lunds Universitet. Vi skriver en C-uppsats om implementering av samverkansmodellerna Lotsmodellen (norra Skåne) och Västbusmodellen (Västra Götaland), samt synen på dessa hos praktiker och ledningspersonal på BUP, socialtjänst och i skolan. Detta har vi tänkt undersöka genom att intervjua ledningspersonal och skicka ut enkäter till praktiker inom de olika verksamheterna. De data som framkommer i enkäterna kommer att anonymiseras. Vi kommer att presentera materialet på ett sådant vis att det är omöjligt att lista ut vem som skrivit vad.

Vi är tacksamma för ditt deltagande!

Observera den kursiva texten vid somliga frågor! Den ger anvisning om ett eller flera alternativ får kryssas i.

Vi inleder med några frågor kring dig, ditt yrke och din arbetsplats.

1. Vilket år är du född? _____

2. Kön?

Kvinna   Man

3. Vilken yrkestitel har du?

Socialsekreterare   Socialsekreterare i skola

Kurator   Psykolog

Psykiatriker   Sjuksköterska

Lärare   Rektor

Annat, nämligen _____

4 a. Vilken är din nuvarande arbetsplats? _____

4 b. Hur länge har du arbetat på denna arbetsplats? _____

4 c. Hur upplever du att klimatet, stämningen och samspelet är i din arbetsgrupp?

Kryssa i minst 3 ord som du tycker passar bäst in på din arbetsgrupp.

Irriterat   Aggressivt   Avvaktande

Kärleksfullt   Hindrande   Spänt

- Kallt   Naturligt   Passivt
 Rörligt   Hårt   Tryggt

Följande frågor handlar om information och utbildning kring Lots-/Västbusmodellen.

5. Hur väl känner du till Lots-/Västmodellen och dess innehåll?

- Mycket väl   Väl   Otillräckligt   Inte alls

6. Hur väl känner dina kollegor vid arbetsplatsen till Lots-/Västbusmodellen och dess innehåll?

- Mycket väl   Väl   Otillräckligt   Inte alls
 Vet inte hur väl mina kollegor känner till modellen

7 a. Har du fått information om Lots-/Västbusmodellen på din arbetsplats?

- Ja   Nej

Om du svarat ja,

7 b. På vilket sätt fick du främst information om modellen?

Endast ett alternativ får kryssas i.

- Av närmaste chef   Av chef som varit med och utveckla modellen
 Av kollega   Informationsmaterial
 Annat, nämligen _____

7 c. Hur upplever du informationen som du fått på arbetsplatsen om modellen?

- Mycket god   God   Otillräcklig

8 a. Har utbildning eller kompetensutveckling om Lots-/Västbusmodellen genomförts till personal vid din arbetsplats?

- Ja, till samtliga   Ja, till några. Vilka? _____
 Nej, inte ännu   Vet inte

Om du svarat ja,

8 b. Anser du att utbildningen eller kompetensutvecklingen varit tillräcklig för att förstå innebörden i samverkansmodellens innehåll?

- Ja, i stort sett   Ja, delvis   Nej, inte alls   Vet inte

Nedanstående frågor handlar om frekvens av ärenden där du använt Lots-/Västbusmodellen.

9 a. Har du kommit i kontakt med Lots-/Västbusmodellen i något ärende?

Ja   Nej

Om du svarat ja,

9 b. I hur många ärenden skulle du uppskatta att du varit inkopplad där Lots-/Västbusmodellen använts? _____

9 c. I hur många av dessa ärenden var du initiativtagare till att modellen användes? _____

10. I hur stor andel (i procent) av alla dina ärenden uppskattar du att Lots-/Västbusmodellen använts? _____

11. Anser du att modellen skulle kunna användas i fler ärenden?

Ja   Nej

12 a. Följs alltid alla steg i modellen i de ärenden där Lots-/Västbusmodellen används?

Ja   Nej

Om du svarat nej,

12 b. Vilket eller vilka steg följs inte alltid? _____

13 a. Har det hänt att arbetsgången i något av dina Lots-/Västbusmodellens ärenden avbrutits?

Ja   Nej

Om du svarat ja,

13 b. Vad har varit anledningen till avbrottet? Det går bra att kryssa i flera alternativ.

Vårdnadshavare samtycker inte längre till samverkan

Behovet till samverkan finns inte längre

Samverkan ger inte resultat

Annat, nämligen _____

Nedanstående frågor berör olika påverkansfaktorer av samverkan.

19 a. Upplever du att det finns faktorer som påverkar samverkan mellan verksamheterna negativt?

Ja   Nej

Om du svarat ja,

19 b. Vilka faktorer upplever du verkar negativt i samverkan mellan verksamheterna sedan Lots-/Västbusmodellen infördes? Det går bra att kryssa i flera alternativ.

- Professionernas skilda perspektiv
- Egen otillräcklig kunskap om samverkanspartnernas verksamheter
- Otillräcklig kunskap hos samverkanspartners om ”min” verksamhet
- Egen otillräcklig erfarenhet av samverkan
- Psykosociala faktorer (exempelvis samarbetsklimat, personkemi)
- Skilda mål och funktioner
- Skilda lagstiftningar och regelverk
- Makt- och statuskillnader mellan berörda verksamheters personal
- Ojämna resurstillgångar
- Konkurrerande projekt
- Annat, nämligen _____

20 a. Upplever du att det finns faktorer som påverkar samverkan mellan verksamheterna positivt?

Ja   Nej

Om du svarat ja,

20 b. Vilka faktorer upplever du verkar positivt i samverkan mellan verksamheterna sedan införandet av Lots-/Västbusmodellen? Det går bra att kryssa i flera alternativ.

- Professionernas skilda perspektiv
- Egen tillräcklig kunskap om samverkanspartnernas verksamheter
- Tillräcklig kunskap hos samverkanspartners om ”min” verksamhet
- Egen tillräcklig erfarenhet av samverkan
- Psykosociala faktorer (exempelvis samarbetsklimat, personkemi)
- Skilda mål och funktioner
- Annat, nämligen _____

Avslutande frågor tar upp din syn på Lots-/Västbusmodellens riktlinjer.

21. Upplever du att riktlinjerna i Lots-/Västbusmodellen är relevanta och ändamålsenliga i arbetet med barn och ungdomar som är i behov av tvärprofessionell kompetens från olika verksamheter?

- Ja, i hög grad   Ja, i viss grad
 Nej, knappast alls   Vet inte

22. Upplever du att riktlinjerna i Lots-/Västbusmodellen innebär bättre förutsättningar för samhällets insatser för barn och ungdomar som är i behov av tvärprofessionell kompetens från olika verksamheter?

- Ja, i hög grad   Ja, i viss grad
 Nej, knappast alls   Vet inte

23. Övriga synpunkter

Tack för din medverkan!

Emilie Anderson Åhlfeldt & Sarah Hall